

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ МВС УКРАЇНИ

Данилевська Ю.О., Марценишин Ю.І., Червінчук А.В.

**ЗАХИСНИК У СПРАВАХ ПРО
АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ
ДОРОЖНЬОГО РУХУ**

науково-практичні рекомендації

Кривий Ріг- 2019

УДК 351.811.122.3
ББК 67.3(2)52.
3-38

*Рекомендовано до друку Вченою радою Донецького юридичного інституту МВС України
(протокол № 13 від 27.08.2019р.)*

Рецензенти:

Білошицький О.Г. – перший заступник начальника Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, капітан поліції

Собакарь А.О. – завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції

Степаненко В.В. – начальник тренінгового центру ГУ НП в Херсонській області, доцент кафедри професійних та спеціальних дисциплін Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, майор поліції

Данилевська Ю.О., Марценишин Ю.І., Червінчук А.В.

3-38 Захисник у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху/Ю.О. Данилевська, Ю.І. Марценишин, А.В. Червінчук - ДЮІ МВС України. – Кривий Ріг, 2019. – 60 с.

Для працівників підрозділів Національної поліції та інших правоохоронних органів, водіїв транспортних засобів і осіб, що навчаються водінню, викладачів, студентів, курсантів та слухачів закладів освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та закладів післядипломної освіти.

**УДК 351.811.122.3
ББК 67.3(2)52.**

© Данилевська Ю.О., Марценишин Ю.І.,
Червінчук А.В., 2019
© ДЮІ МВС України, 2019

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Поняття адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху	6
2. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху	21
3. Особливості участі захисника у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху	43
Висновки	53

ВСТУП

Утворення Національної поліції, як центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, є свідченням якісної перебудови правоохоронної системи нашої держави. Ключову роль в діяльності Національної поліції відіграє патрульна поліція, як перша компетентна ланка співпраці з населенням, оскільки саме на патрульну поліцію покладені обов'язки щодо первинного реагування на заяви та повідомлення про правопорушення та злочини, зокрема, правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Разом із цим, саме адміністративно-деліктні правовідносини, у межах яких громадяни притягаються до адміністративної відповідальності, залишаються однією з найбільш конфліктних сфер взаємовідносин представників Національної поліції і суспільства. У цьому контексті гострою постає проблема взаємовідносин громадян та представників підрозділів Національної поліції, що забезпечують безпеку дорожнього руху – патрульної поліції. Безумовно, діяльність патрульної поліції є більш прозорою та відкритою порівняно з діяльністю попередньої служби, що забезпечувала безпеку дорожнього руху, оскільки побудована на принципах партнерства і соціальної взаємодії з населенням, а отже, й з порушниками безпеки дорожнього руху. Представники патрульної поліції у своїй діяльності докладають максимальних зусиль задля дотримання прав і основних свобод громадян, які притягаються до адміністративної відповідальності.

Утім, велика кількість складів адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, їх якісна неоднорідність, так звана спрощена процедура адміністративного провадження у справах про вказані делікти, законодавчо передбачений обов'язок представників патрульної поліції виносити на місці вчинення правопорушення постанову у справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, якщо розгляд таких справ віднесений до компетенції Національної поліції, об'єктивно ускладнюють дотримання у повному обсязі прав і свобод громадян.

У ході вивчення питань, пов'язаних із участю захисника у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, було виявлено певні недоліки чинного законодавства у цій сфері та запропоновано шляхи їх усунення. Оскільки, на нашу думку, удосконалення нормативних приписів, пов'язаних із участю захисника у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, сприятиме мінімізації порушень прав людини і основних свобод у діяльності патрульної поліції, забезпечення швидкого доступу людей до дієвих механізмів відновлення порушених прав.

Підготовлені науково-практичні рекомендації не претендують на вирішення усіх питань, пов'язаних із участю захисника у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, але розглядають

важливі питання, що стосуються поняття адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, та, власне, особливостей участі захисника у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Автори цих науково-практичних рекомендацій сподіваються на позитивне сприйняття представленої праці та будуть вдячні представникам юридичної спільноти за конструктивні зауваження та пропозиції, які просять направляти на адресу: ndl_dli@i.ua.

1. Поняття адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Необхідність тлумачення дефініції «адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» впливає безпосередньо з положень КУпАП, в якому указане словосполучення є широко уживаним, але його поняття не розкривається. Зокрема, у ст. 258 КУпАП «Випадки, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається» зазначається, що протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких, у тому числі, віднесено до компетенції Національної поліції, та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі. Ще низка норм КУпАП оперує словосполученням «адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» не розкриваючи його змісту, тож маємо приклад бланкетних адміністративно-правових норм, з'ясування змісту яких неможливо без звернення до інших нормативно-правових актів.

Аналіз законодавства свідчить, що нормативне визначення адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху відсутнє, як і його основні ознаки, за якими делікт можна було б віднести до розглядуваної групи. В окремих підзаконних нормативно-правових актах закріплені лише перелік статей КУпАП, якими передбачено відповідальність за такі правопорушення.

Так, наприклад, у п. 4 розділу I «Загальні положення» наказу МВС України від 7 листопада 2015 року № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі» зазначається, що у разі виявлення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд якого віднесено до компетенції Національної поліції України, поліцейський виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення без складання відповідного протоколу.

Постанова виноситься у разі виявлення адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачених ст. ст. 80, 81 (в частині перевищення нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах транспортних засобів), ч.ч. 1 – 3, 5, 6 ст. 121, ст. ст. 121-1, 121-2, ч. ч. 1 – 3, 5 ст. 122, ч. 1 ст. 123, ст. 124-1, ст. ст. 125, 126, ч. ч. 1 – 3 ст. 127, ст. 128, 129, 132-1, ч. ч. 1 – 3 ст. 140, ч. ч. 6, 7 ст. 152-1 КУпАП.

Пунктом 5 цього ж розділу Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, передбачено, що поліцейські складають протоколи про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, передбачені ч. 4 та ч. 7 ст. 121, ч. 3 і ч. 4 ст. 122, ст. ст.

122-2, 122-4, 122-5, ч. 2 і ч. 3 ст. 123, ст. 124, ч. 4 ст. 127, ст. ст. 127-1, 130, 139, ч. 4 ст. 140, ст. 188-28 КУпАП.

Але цілком очевидно, що наведений перелік адміністративно-правових норм у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху не є вичерпним з огляду на те, що у вищезазначеній Інструкції наведені проступки, оформлення матеріалів за якими віднесено до компетенції Національної поліції України.

З огляду на викладене, необхідним є дослідження дефініції «адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» та його основних ознак. Ураховуючи, що визначення адміністративного правопорушення закріплено у ч. 1 ст. 9 КУпАП, з'ясуємо, за якими ознаками проступок можна віднести до такого, що порушує забезпечення безпеки дорожнього руху.

Не дивлячись на те, що законодавство, у тому числі й Закон України від 30 червня 1993 року № 3353 «Про дорожній рух» оперує таким поняттям як «дорожній рух», його визначення в цих документах знову ж таки відсутнє.

Утім, термін «дорожній рух» все ж таки має свою нормативну визначеність і його поняття закріплено у ДСТУ 2935-94 «Безпека дорожнього руху. Терміни та визначення», де дорожній рух визначається як процес руху по дорогах транспортних засобів та учасників дорожнього руху. Таке тлумачення має суто технічну складову та не визначає цей феномен як соціальне явище, пов'язане із задоволенням потреб людей у пересуванні.

Поняття «дорожній рух» було введено до міжнародного нормативно-правового обігу Конвенцією ООН від 8 листопада 1968 року «Про дорожній рух» (Відень). Утім у Конвенції не подано визначення поняття «дорожній рух», але в ній зазначено складові частини дорожнього руху: «дорога», «транспортний засіб», «водій» тощо.

Чинне національне законодавство так само не надає визначення поняття «дорожній рух». На відміну від цього, в пострадянських країнах розглядуване визначення закріплено на законодавчому рівні. Наприклад, в Республіці Білорусь в п.п.2.17 п. 2 глави 1 Правил дорожнього руху, затверджених Указом президента Республіки Білорусь від 28 листопада 2005 року № 551, наводиться таке визначення: дорожній рух – рух пішоходів та (або) транспортних засобів по дорозі, у тому числі стоянка та зупинка у межах дороги, і пов'язані з ним суспільні відносини. Більш того, в цьому ж нормативному акті наводиться визначення безпеки дорожнього руху – стан дорожнього руху, який забезпечує мінімальну вірогідність виникнення дорожньо-транспортної пригоди і небезпеки для руху (п.п. 2.4 п. 2 глави 1)¹.

Закон Грузії від 24 грудня 2013 року № 1830-вс «Про дорожній рух» у ч. 60 ст. 5 глави 1 закріплює визначення дорожнього руху як відносин, які виникають у

¹. Правила дорожнього движения Беларуси (ПДД) [Електронний ресурс] // сайт «Новости Беларуси». – Режим доступу: <http://www.newsby.org/archiv200807/2005/11/28/text5605.htm>.

зв'язку з пересуванням чи переміщенням учасників дорожнього руху за допомогою транспортних засобів або без них на дорогах².

Що стосується доктринального визначення дорожнього руху та його безпеки, то дослідниками запропоновані такі визначення.

Так, окремі дослідники визначають дорожній рух, як нормативно врегульовану діяльність, яка має соціальний характер, в результаті якої здійснюється просторове пересування людей і вантажів дорогами за допомогою транспортних засобів або без них³. На думку цих же авторів, «безпека дорожнього руху» – це стан процесу, що відображає ступінь захищеності його учасників і держави від дорожньо-транспортних пригод та їх наслідків, а також захищеність інтересів учасників дорожнього руху щодо реалізації потреби у переміщенні⁴.

Досліджуючи об'єкт адміністративного правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, Ю.С. Коллер виокремлює такі риси дорожнього руху: 1) дорожній рух об'єктивно зумовлений суспільним розвитком процесу упорядкованого просторового переміщення людей, вантажів або природним шляхом, або за допомогою транспортних засобів, керованих людьми; 2) дорожній рух – явище соціальне, тому що в ньому зайнята абсолютна більшість населення країни; 3) дорожній рух має соціальний характер, тому що в процесі нього реалізуються політичні, економічні та культурні інтереси держави і суспільства в цілому; 4) дорожній рух – це сукупна вольова діяльність людей, спрямована на досягнення певних цілей; 5) дорожній рух, як і будь-яка інша колективна діяльність людей, є керованим процесом, у якому головним суб'єктом виступає держава в особі уповноважених органів, які складають єдину систему⁵.

На думку цього дослідника, безпека дорожнього руху – це стан захищеності життя, здоров'я людей, їх інтересів, а також інтересів інших осіб під час переміщення по дорогах людей та вантажів механічними транспортними засобами, а також людей без транспортних засобів, який регламентується спеціальними правовими нормами, регулюється державними органами⁶.

З огляду на викладене, пропонуємо визначити дорожній рух як відносини, які виникають у зв'язку з пересуванням чи переміщенням учасників дорожнього руху за допомогою транспортних засобів або без них. Під безпекою дорожнього руху можна розуміти стан захищеності учасників дорожнього руху від дорожньо-транспортних пригод.

². О Дорожном движении : Закон Грузии от 24 декабря 2013 года № 1830-вс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://matsne.gov.ge/ru/document/download/2169396/1/ru/pdf>

³. Безпека дорожнього руху в Україні: Навч. посіб./ В. П.Петков, С. А. Комісаров, С. В. Петков, Є. Ю. Соболь, Р. І. Михайлов, І. В. Новосардова, Н. І. Дідик; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., Засл. юриста України В.П. Петкова. –К. : КНТ, 2012. – С. 16.

⁴. Безпека дорожнього руху в Україні: Навч. посіб./ В. П. Петков, С. А. Комісаров, С. В. Петков, Є. Ю. Соболь, Р. І. Михайлов, І. В. Новосардова, Н. І. Дідик; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., Засл. юриста України В.П. Петкова. –К. : КНТ, 2012. – С. 18.

⁵. Коллер Ю.С. Об'єкт адміністративного правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху / Ю.С. Коллер // Право і суспільство. – 2011. – № 2. – С. 136.

⁶. Коллер Ю.С. Об'єкт адміністративного правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху / Ю.С. Коллер // Право і суспільство. – 2011. – № 2. – С. 137.

Для визначення адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху доцільно звернутися до поняття адміністративного правопорушення, закріпленого у ст. 9 КУпАП: адміністративним правопорушенням (проступком) є протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність. Аналіз ст. 9 КУпАП дозволяє виділити ознаки адміністративного правопорушення (проступку): 1) діяння; 2) протиправність; 3) винність; 4) караність; 5) посягання на певні суспільні відносини. Ці ознаки притаманні всім адміністративним правопорушенням, і відсутність хоча б однієї з них не дозволяє казати про вчинення адміністративного правопорушення.

На думку дослідників, адміністративним проступком у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху доцільно визначити протиправну, винну (умисну або необережну) дію чи бездіяльність, що посягає на здоров'я та безпеку громадян, збереження транспортних засобів, шляхів і шляхових споруд, безпеку дорожнього руху, встановлений порядок діяльності державних органів і установ у цій сфері, за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.⁷

З урахуванням наведених визначень, а також поняття адміністративного правопорушення, закріпленого у ст. 9 КУпАП, адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху – це протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на відносини, що складаються під час забезпечення безпеки дорожнього руху.

Дослідники та правозастосовувачі традиційно вважають адміністративними правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху проступки, які містяться у главі 10 Особливої частини розділу II КУпАП «Адміністративні правопорушення на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку». Аналіз указаної глави КУпАП свідчить, що не всі її норми встановлюють відповідальність за порушення відносин саме у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху. Підкреслюють це й інші дослідники⁸, але з урахуванням динамічності змін адміністративно-правових норм вважаємо доцільним навести перелік норм, якими врегульовано адміністративну відповідальність за порушення відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

На нашу думку, до адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху можна віднести:

- Керування водієм транспортним засобом, що має несправності системи гальмового або рульового керування, тягово-зчіпного пристрою, зовнішніх світлових приладів (темної пори доби) чи інші технічні несправності, з якими

⁷. Безпека дорожнього руху в Україні: Навч. посіб./ В. П. Петков, С. А. Комісаров, С. В. Петков, Є. Ю. Соболюк, Р. І. Михайлов, І. В. Новосардова, Н. І. Дідик; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., Засл. юриста України В.П. Петкова. –К. : КНТ, 2012. –С. 75.

⁸. Калугін Є.П. Класифікація адміністративних деліктів у сфері безпеки дорожнього руху / Є.П. Калугін // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 4. – С. 154 – 162.

- відповідно до встановлених правил експлуатація його забороняється, або переобладнаний з порушенням відповідних правил, норм і стандартів (ч. 1 ст. 121);
- Керування водієм транспортним засобом, який використовується для надання послуг з перевезення пасажирів, що має несправності, передбачені ч. 1 ст. 121, або технічний стан і обладнання якого не відповідають вимогам стандартів, правил дорожнього руху і технічної експлуатації (ч. 2 ст. 121);
 - Керування водієм транспортним засобом, що підлягає обов'язковому технічному контролю, але своєчасно його не пройшов (ч. 3 ст. 121);
 - Повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених ч. ч. 1 – 3 ст. 121 (ч. 4 ст. 121);
 - Порушення правил користування ременями безпеки або мотошоломами (ч. 5 ст. 121);
 - Керування водієм транспортним засобом, не зареєстрованим або не перереєстрованим в установленому порядку, його експлуатація без номерного знака або з номерним знаком, що не належить цьому засобу чи не відповідає вимогам стандартів, або з номерним знаком, закріпленим у не встановленому для цього місці, закритим іншими предметами, у тому числі з нанесенням покриття або застосуванням матеріалів, що перешкоджають чи ускладнюють його ідентифікацію, чи забрудненим, що не дозволяє чітко визначити символи номерного знака з відстані двадцяти метрів, перевернутим чи неосвітленим (ч. 6 ст. 121);
 - Повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених ч. 6 ст. 121 (ч. 7 ст. 121);
 - Експлуатація водіями транспортних засобів, ідентифікаційні номери складових частин яких не відповідають записам у реєстраційних документах, знищені або підроблені (ст. 121-1);
 - Перевезення водіями транспортних засобів, що працюють у режимі маршрутних таксі, пасажирів понад максимальну кількість, передбачену технічною характеристикою транспортного засобу або визначену в реєстраційних документах на цей транспортний засіб, а також перевезення водіями транспортних засобів, що здійснюють міжміські чи міжнародні перевезення, пасажирів, кількість яких перевищує кількість місць для сидіння, передбачену технічною характеристикою транспортного засобу або визначену в реєстраційних документах на цей транспортний засіб (ч. 1 ст. 121-2);
 - Порушення водіями транспортних засобів, що працюють у режимі маршрутних таксі, правил зупинки під час здійснення посадки (висадки) пасажирів (ч. 2 ст. 121-2);
 - Перевезення пасажирів на автобусному маршруті протяжністю понад п'ятсот кілометрів одним водієм (ч. 3 ст. 121-2);
 - Перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на двадцять кілометрів на годину, порушення вимог дорожніх знаків та розмітки проїзної частини доріг, правил перевезення вантажів, буксирування транспортних засобів, зупинки, стоянки, проїзду пішохідних переходів, ненадання

переваги у русі пішоходам на нерегульованих пішохідних переходах, а так само порушення встановленої для транспортних засобів заборони рухатися тротуарами чи пішохідними доріжками (ч. 1 ст. 122);

- Порушення правил проїзду перехресть, зупинок транспортних засобів загального користування, проїзд на заборонний сигнал світлофора або жест регулювальника, порушення правил обгону і зустрічного роз'їзду, безпечної дистанції або інтервалу, розташування транспортних засобів на проїзній частині, порушення правил руху автомагістралями, користування зовнішніми освітлювальними приладами або попереджувальними сигналами при початку руху чи зміні його напрямку, використання цих приладів та їх переобладнання з порушенням вимог відповідних стандартів, користування під час руху транспортного засобу засобами зв'язку, не обладнаними технічними пристроями, що дозволяють вести переговори без допомоги рук (за винятком водіїв оперативних транспортних засобів під час виконання ними невідкладного службового завдання), а так само порушення правил навчальної їзди (ч. 2 ст. 122);

- Перевищення встановлених обмежень швидкості руху транспортних засобів більш як на п'ятдесят кілометрів на годину, ненадання переваги в русі транспортним засобам аварійно-рятувальних служб, швидкої медичної допомоги, пожежної охорони, поліції, що рухаються з увімкненими спеціальними світловими або звуковими сигнальними пристроями, ненадання переваги маршрутним транспортним засобам, у тому числі порушення правил руху і зупинки на смузі для маршрутних транспортних засобів, а так само порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху (ч. 3 ст. 122);

- Порушення, передбачені ч. ч. 1 – 3 ст. 122, що спричинили створення аварійної обстановки, а саме: примусили інших учасників дорожнього руху різко змінити швидкість, напрямок руху або вжити інших заходів щодо забезпечення особистої безпеки або безпеки інших громадян (ч. 4 ст. 122);

- Зупинка чи стоянка транспортних засобів на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю (крім випадків вимушеної стоянки), а так само створення перешкод водіям з інвалідністю або водіям, які перевозять осіб з інвалідністю, у зупинці чи стоянці керованих ними транспортних засобів, неправомірне використання на транспортному засобі розпізнавального знака «Водій з інвалідністю» (ч. 5 ст. 122);

- Невиконання водіями вимог поліцейського, а водіями військових транспортних засобів – вимог посадової особи військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України про зупинку транспортного засобу (ст. 122-2);

- Залишення водіями транспортних засобів, іншими учасниками дорожнього руху на порушення встановлених правил місця дорожньо-транспортної пригоди, до якої вони причетні (ст. 122-4);

- Порушення вимог законодавства щодо встановлення і використання на транспортному засобі спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв (ст. 122-5);
- Порушення правил руху через залізничний переїзд, крім порушень, передбачених ч. ч. 2 і 3 ст. 123 (ч. 1 ст. 123);
- В'їзд на залізничний переїзд у випадках, коли рух через переїзд заборонений (ч. 2 ст. 123);
- Порушення, передбачене ч. 2 ст. 123, вчинене під час надання послуг з перевезення пасажирів або під час перевезення небезпечних вантажів (ч. 3 ст. 123);
- Порушення учасниками дорожнього руху правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів, вантажу, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна (ст. 124);
- Ненадання посадовими особами підприємств, установ, організацій і громадянами транспортних засобів, що їм належать, поліцейським та медичним працівникам, а також ненадання військових транспортних засобів посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у встановлених законом невідкладних випадках (ст. 124-1);
- Інші порушення правил дорожнього руху, крім передбачених ст. ст. 121 – 128, ч. ч. 1 – 2 ст. 129, ст. ст. 139 і 140 цього Кодексу (ст. 125);
- Керування транспортним засобом особою, яка не має при собі або не пред'явила для перевірки посвідчення водія відповідної категорії, реєстраційного документа на транспортний засіб, а також поліса (договору) обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страхового сертифіката «Зелена картка») (ч. 1 ст. 126);
- Керування транспортним засобом особою, яка не має права керування таким транспортним засобом, або передача керування транспортним засобом особі, яка не має права керування таким транспортним засобом (ч. 2 ст. 126);
- Керування транспортним засобом особою, стосовно якої встановлено тимчасове обмеження у праві керування транспортними засобами (ч. 3 ст. 126);
- Керування транспортним засобом особою, позбавленою права керування транспортними засобами (ч. 4 ст. 126);
- Непокіра пішоходів сигналам регулювання дорожнього руху, перехід ними проїзної частини у невстановлених місцях або безпосередньо перед транспортними засобами, що наближаються, невиконання інших правил дорожнього руху (ч. 1 ст. 127);
- Порушення правил дорожнього руху особами, які керують велосипедами, гужовим транспортом, і погоничами тварин, (ч. 2 ст. 127);
- Ті самі порушення, вчинені особами, зазначеними в ч. 1 або ч. 2 ст. 127, які перебувають у стані сп'яніння, (ч. 3 ст. 127);
- Порушення, передбачені ч. 1 або ч. 2 ст. 127, що спричинили створення аварійної обстановки (ч. 4 ст. 127);

- Видача документа про технічну справність транспортного засобу, що підлягає обов'язковому технічному контролю, з порушенням порядку проведення перевірки технічного стану такого транспортного засобу (ч. 1 ст. 127-1);

- Видача документа про технічну справність транспортного засобу, що підлягає обов'язковому технічному контролю, без проведення перевірки його технічного стану (ч. 2 ст. 127-1);

- Видача спеціального знака державного зразка з порушенням встановленого Законом порядку укладення договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, що підлягають обов'язковому технічному контролю (ч. 3 ст. 127-1);

- Порушення порядку тимчасового затримання транспортних засобів та їх зберігання, у тому числі здійснення такої діяльності без відповідного поліса обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання, що надає такі послуги, за шкоду, яка може бути заподіяна транспортному засобу при здійсненні його транспортування та/або зберігання, (ч. 1 ст. 127-2);

- Прийняття інспектором з паркування грошових коштів у готівковій формі в рахунок оплати вартості послуг з паркування транспортних засобів та/або в рахунок оплати штрафів, накладених на місці вчинення правопорушення, (ч. 2 ст. 127-2);

- Дія, передбачена ч. 2 ст. 127-2, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме правопорушення, (ч. 3 ст. 127-2);

- Випуск на лінію транспортних засобів, технічний стан, обладнання або комплектність яких не відповідає вимогам правил і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху, технічної експлуатації, переобладнаних без відповідного погодження, не зареєстрованих у встановленому порядку, таких, що не пройшли обов'язкового технічного контролю або без поліса обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (страхового сертифіката «Зелена картка»), без проходження щозмінного медичного огляду та контролю технічного стану, а також направлення в рейс одного водія при здійсненні пасажирських перевезень на автобусному маршруті протяжністю понад п'ятсот кілометрів (ч. 1 ст. 128);

- Повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених ч. 1 ст. 128 (ч. 2 ст. 128);

- Допуск до керування транспортними засобами водіїв, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, або у хворобливому стані, або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, або таких, що не пройшли у встановлений строк медичного огляду, (ч. 1 ст. 129);

- Допуск до керування транспортним засобом особи, яка не має права на керування транспортним засобом (ч. 2 ст. 129);

- Керування транспортними засобами особами в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, а також передача керування транспортним засобом особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких

лікарських препаратів, а так само відмова особи, яка керує транспортним засобом, від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, (ч. 1 ст. 130);

- Повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених ч. 1 ст. 130 (ч. 2 ст. 130);

- Дії, передбачені ч. 1 ст. 130, вчинені особою, яка двічі протягом року піддавалася адміністративному стягненню за керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції, за відмову від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, (ч. 3 ст. 130);

- Вживання водієм транспортного засобу після дорожньо-транспортної пригоди за його участю алкоголю, наркотиків, а також лікарських препаратів, виготовлених на їх основі (крім тих, що входять до офіційно затвердженого складу аптечки або призначені медичним працівником), або після того, як транспортний засіб був зупинений на вимогу поліцейського, до проведення уповноваженою особою медичного огляду з метою встановлення стану алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, чи до прийняття рішення про звільнення від проведення такого огляду (ч. 4 ст. 130);

- Порушення правил дорожнього перевезення небезпечних вантажів, правил проїзду великогабаритних і великовагових транспортних засобів автомобільними дорогами, вулицями або залізничними переїздами (ст. 132-1);

- Провезення в автобусах, маршрутних таксі, тролейбусах або трамваях, а також здача в багаж чи в камеру схову на автомобільному транспорті небезпечних речовин або предметів (ч. 4 ст. 133);

- Здійснення регулярних перевезень пасажирів на постійних маршрутах без укладення договору на перевезення пасажирів автомобільним транспортом або без паспорта маршруту (ч. 1 ст. 133-1);

- Порушення правил надання послуг з перевезення організованих груп дітей або туристів (ч. 2 ст. 133-1);

- Відхилення від визначеного маршруту руху автобуса або маршрутного таксомотора, незаїзд на автостанцію (автовокзал), якщо такий заїзд передбачений розкладом руху автобуса або маршрутного таксомотора, (ч. 3 ст. 133-1);

- Здійснення перевезень пасажирів таксі, в яких не встановлено або не працює таксометр, (ч. 4 ст. 133-1);

- Відсутність візуальної або гучномовної інформації для пасажирів про відправлення, прибуття автобусів, вартість проїзду, правила надання послуг та пільги на пасажирському автотранспорті, відсутність візуальної інформації для

- пасажирів в автобусах і маршрутних таксомоторах, передбаченої Правилами надання послуг пасажирського автомобільного транспорту (ч. 5 ст. 133-1);
- Порушення встановленого режиму праці і відпочинку водіїв (ч. 6 ст. 133-1);
 - Безпідставна відмова від передбаченого законом пільгового перевезення громадян (ч. 7 ст. 133-1);
 - Зберігання транспортних засобів, що використовуються для перевезення пасажирів на комерційній основі, поза встановленими місцями їх стоянки, (ч. 8 ст. 133-1);
 - Перевезення пасажирів чи вантажів водієм, який не пройшов щозмінного передрейсового медичного огляду водіїв транспортних засобів, або перевезення без проведення передрейсового контролю технічного стану транспортних засобів (ч. 9 ст. 133-1);
 - Перевезення пасажирів автобусами в нічний час (з двадцять другої до шостої години), крім тих, що здійснюються на маршрутах загального користування в режимі регулярних пасажирських перевезень, а також тих, що здійснюються автобусами, обладнаними тахографами, (ч. 10 ст. 133-1);
 - Повторне протягом року вчинення будь-якого з порушень, передбачених ч. ч. 1, 2, 6, 8 або 10 ст. 133-1, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, (ч. 11 ст. 133-1);
 - Здійснення внутрішніх автомобільних перевезень пасажирів і вантажів на території України транспортними засобами, зареєстрованими в інших державах, або міжнародних двосторонніх чи транзитних перевезень пасажирів і вантажів без відповідного дозволу, а також порушення особливих умов і правил, зазначених у ліцензії на здійснення міжнародних автомобільних перевезень пасажирів і вантажів (ст. 133-2);
 - Неоплачене провезення багажу в електротранспорті і автобусах міського, приміського, міжміського сполучення, а також у маршрутних таксі (ч. 2 ст. 134);
 - Безквитковий проїзд пасажирів, в тому числі проїзд без реєстрації або компостування проїзного документа, а так само провезення без квитка дитини віком від семи до шістнадцяти років:
 - в міському транспорті,
 - в автобусі приміського або внутрірайонного сполучення,
 - в автобусі міжміського і міжнародного сполучення та у міжміському електротранспорті(ст. 135);
 - Виготовлення з метою збуту, збут або використання завідомо підроблених квитків автомобільного транспорту та інших проїзних документів і документів на перевезення вантажу, а також знаків поштової оплати, маркованої продукції, міжнародних купонів для відповіді, посвідчень особи для міжнародного поштового обміну та відбитків маркувальних машин (ч. 1 ст. 135-1);
 - Дії, передбачені ч. 1 ст. 135-1, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме правопорушення, або які завдали шкоди у великих розмірах, (ч. 2 ст. 135-1);

- Пошкодження пломб і запірних пристроїв автомобілів, автомобільних причепів, контейнерів, трюмів та інших вантажних приміщень плавучих засобів, зривання з них пломб, пошкодження окремих вантажних місць та їх упаковки, пакетів, огорож вантажних дворів, залізничних станцій, вантажних автомобільних станцій, контейнерних пунктів (площадок), портів (пристаней) і складів, які використовуються для виконання операцій, зв'язаних з вантажними перевезеннями, а також перебування без належного дозволу на території вантажних дворів, контейнерних пунктів (площадок), вантажних районів (дільниць) портів (пристаней), шлюзів і зазначених вище складів (ч. 1 ст. 136);

- Пошкодження рухомого складу, контейнерів, плавучих та інших транспортних засобів, призначених для перевезення вантажів, а також перевізних пристроїв (ч. 2 ст. 136);

- Пошкодження автомобільних доріг, вулиць, дорожніх споруд, залізничних переїздів, трамвайних колій, технічних засобів регулювання дорожнього руху, самовільне знімання, закриття чи встановлення технічних засобів регулювання дорожнього руху, створення перешкод для дорожнього руху, в тому числі забруднення дорожнього покриття, або невжиття необхідних заходів щодо їх усунення та попередження інших учасників руху про небезпеку, що виникла, або невжиття посадовими особами, відповідальними за технічний стан, обладнання, експлуатацію транспортних засобів, утримання автомобільних доріг та вулиць, громадянами – суб'єктами господарської діяльності заходів щодо заборони руху підвідомчих технологічних транспортних засобів, сільськогосподарської техніки і машин на гусеничному ходу автомобільними дорогами і вулицями, покриття яких може бути пошкоджене, (ч. 1 ст. 139);

- Порушення, передбачені ч. 1 ст. 139, що спричинили пошкодження транспортних засобів, вантажів чи іншого майна, (ч. 2 ст. 139);

- Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху при утриманні автомобільних доріг і вулиць, залізничних переїздів, інших дорожніх споруд, невжиття заходів щодо своєчасної заборони або обмеження руху при виникненні умов, які загрожують безпеці руху, або неприйняття своєчасних заходів до відновлення безпечних умов для руху (ч. 1 ст. 140);

- Порушення визначеного законодавством порядку погодження з уповноваженим підрозділом Національної поліції: встановлення рекламоносіїв, технічних засобів організації дорожнього руху, проведення будь-яких робіт на автомобільних дорогах, вулицях, залізничних переїздах; розроблення проектної документації на будівництво, реконструкцію і ремонт автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів та об'єктів дорожнього сервісу; здійснення пасажирських перевезень за встановленими маршрутами руху транспортних засобів загального користування (ч. 2 ст. 140);

- Порушення нормативів щодо обладнання на автомобільних дорогах, вулицях, залізничних переїздах місць: провадження робіт, залишення дорожніх

машин, будівельних матеріалів, конструкцій тощо, а так само неусунення після закінчення робіт перешкод і неприведення автомобільної дороги, вулиці, залізничного переїзду в стан, що гарантує безперешкодний і безпечний рух транспортних засобів та пішоходів, (ч. 3 ст. 140);

- Порушення, передбачені ч.ч. 1 – 3 ст. 140, що спричинили створення аварійної обстановки або пошкодження транспортних засобів, вантажів, автомобільних доріг, вулиць, залізничних переїздів, дорожніх споруд чи іншого майна, (ч. 4 ст. 140);

- Розорювання резервів, знімання дерну і виймання ґрунту, складування матеріалів і вантажів, проведення будівельних, меліоративних, топографічних та інших робіт, будівництво споруд, підземних і надземних комунікацій у смузі відводу автомобільного шляху без погодження з шляховими організаціями, а також звалювання снігу і сміття у такій смузі, скидання каналізаційних, промислових, меліоративних і стічних вод у систему шляхового водовідводу (ч. 1 ст. 141);

- Порушення землекористувачами правил утримання ділянок, прилеглих до смуги відводу автомобільних шляхів загальнодержавного, республіканського і місцевого значення, обов'язків по очищенню тротуарів, пішохідних доріжок у межах закріплених за ними ділянок, обладнанню і ремонту переїзних містків та їх очищенню, а також по утриманню у справному стані під'їздів до автомобільних шляхів загального користування (ст. 142).

Крім цього, до адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху можна віднести делікти, включені до інших глав КУпАП. Зокрема:

- Випуск в експлуатацію автомобілів та інших пересувних засобів і установок, у яких вміст забруднюючих речовин у відпрацьованих газах, а також рівень впливу фізичних факторів, здійснюваного ними під час роботи, перевищують установлені нормативи (ст. 80);

- Експлуатація громадянами автотранспортних та інших пересувних засобів і установок, у яких вміст забруднюючих речовин у відпрацьованих газах, а також рівень впливу фізичних факторів, здійснюваного ними під час роботи, перевищують установлені нормативи (ст. 81);

- Порушення правил паркування транспортних засобів, у тому числі неоплата вартості послуг з користування майданчиком для платного паркування за кожен добу користування, (ч. 1 ст. 152-1);

- Паркування транспортних засобів на місцях, призначених для безоплатного паркування транспортних засобів, особами, які не мають відповідних пільг (крім випадків, визначених частиною шостою цієї статті), або на місцях, не призначених для паркування відповідних транспортних засобів (ч. 2 ст. 152-1);

- Порушення посадовою особою суб'єкта господарювання, який утримує майданчики для паркування транспортних засобів, визначених правилами паркування транспортних засобів вимог щодо розміщення та функціонування майданчиків для паркування транспортних засобів (ч. 3 ст. 152-1);

- Необладнання майданчиків для платного паркування транспортних засобів відповідно до вимог, встановлених законодавством (ч. 4 ст. 152-1);

- Повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого ч. ч. 3 або 4 ст. 152-1, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню (ч. 5 ст. 152-1);

- Паркування транспортного засобу на місцях, призначених для безоплатного паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, водієм, який не має документів про наявність у нього чи в одного з пасажирів інвалідності (крім явно виражених ознак інвалідності) (ч. 6 ст. 152-1);

- Необлаштування на спеціально обладнаних чи відведених майданчиках для паркування транспортних засобів, у тому числі біля житлових будинків (крім індивідуальних житлових будинків) та інших будівель, на тротуарах (із числа місць для зупинки та стоянки транспортних засобів), місць, призначених для паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, чи облаштування таких місць без дотримання вимог щодо їх розміщення (ч. 7 ст. 152-1);

- Невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб уповноважених підрозділів Національної поліції щодо усунення порушень правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху (ст. 188-28).

Наведене розмаїття складів адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є неоднорідним, тобто таким, що посягає на різні складові відносин у сфері безпеки дорожнього руху (мають різні видові об'єкти посягання). Так, у науковій літературі наводяться різні критерії для класифікації адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху. Питанню класифікації адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху приділяли увагу у своїх роботах багато науковців, серед яких і В.В. Доненко, Є.П. Калугін, Ю.С. Коллер, В.К. Колпаков, В.П. Петков, О.Ю. Салманова⁹. На думку цих дослідників, адміністративні правопорушення у сфері дорожнього руху можна класифікувати за багатьма критеріями, зокрема:

- за об'єктом посягання (посягають на безпеку дорожнього руху і на безпеку експлуатації транспортних засобів); в межах об'єкту «безпека дорожнього руху» можуть посягати на різні відносини – екологічну безпеку, власність, встановлений порядок управління тощо. Наведене зумовлено об'ємністю терміна «безпека дорожнього руху», що означає захищеність багатьох суспільних відносин, які виникають в цій сфері;

⁹. Доненко В. В., Колпаков В. К. Керування транспортом у стані сп'яніння: адміністративно-деліктні проблеми : монограф. / Доненко В. В., Колпаков В. К. – Д. : Юрид.акад. МВС, 2003. – 196 с.; Калугін Є.П. Класифікація адміністративних деліктів у сфері безпеки дорожнього руху / Є.П. Калугін // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 4. – С. 154 – 162; Коллер Ю.С. Об'єкт адміністративного правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху / Ю.С. Коллер // Право і суспільство. – 2011. – № 2. – С. 134 – 138; Безпека дорожнього руху в Україні: Навч. посіб./ В. П. Петков, С. А. Комісаров, С. В. Петков, Є. Ю. Соболев, Р. І. Михайлов, І. В. Новосардова, Н. І. Дідик; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., Засл. юриста України В.П. Петкова. – К. : КНТ, 2012. – С. 52–67; Салманова О. Ю. Адміністративно-правові засоби забезпечення міліцією безпеки дорожнього руху : дис. ... канд. юрид. наук / Салманова О. Ю. – Харків, 2002. – 199 с.

- за суб'єктами, що їх вчинили (вчинені водіями, пішоходами, пасажирями тощо);
- за належністю транспортних засобів (вчинені власниками індивідуальних транспортних засобів і водіями державних транспортних засобів);
- залежно від заподіяння шкідливих наслідків (заподіюють матеріальну шкоду; не заподіюють, але створюють можливість її настання);
- за психічним ставленням учасників дорожнього руху до вчиненого діяння, тобто залежно від суб'єктивної сторони проступку (вчиняються умисно чи з необережності);
- залежно від характеру шкоди, що завдається дорожньому рухові (тягнуть вимушений маневр транспортного засобу; створюють перешкоду рухові, при неможливості об'їзду; спричиняють неможливість використання шляхів сполучення (руйнування, пошкодження, вимкнення, перешкоджання використанню);
- за ступенем тяжкості і суб'єктами відповідальності;
- залежно від обсягу суспільної шкідливості проступку (становлять велику суспільну шкідливість; суспільно шкідливі адміністративні проступки; не становлять великої суспільної шкідливості).

Так, на думку Є.П. Калугіна, дослідження змісту вказаних адміністративно-деліктних норм свідчить, що, крім зазначених критеріїв, їх можливо поділити за основним функціональним призначенням на проступки, запровадження яких спрямовується на:

- забезпечення захисту відносин громадської та особистої безпеки (наприклад, ч. 3 ст. 121, ч. 1 ст. 127, ч. 4 ст. 133 КУпАП);
- дотримання загальних правил дорожнього руху (наприклад, ч. 1-4 ст. 122, ч. 1 ст. 123, ст. 125, ч.1-3 ст. 127 КУпАП тощо);
- дотримання спеціальних правил дорожнього руху щодо окремих його різновидів або надання послуг з перевезення (ч. 4 ст. 121, ч. 2 ст. 127, ч. 5 ст. 133 КУпАП);
- запобігання допуску водіїв та транспорту до участі в дорожньому русі (ст. 128, ч. 1, 2 ст. 129 КУпАП);
- виконання обов'язків щодо утримання шляхів, дорожнього майна та засобів убезпечення дорожнього руху (ч. 1 ст. 139, ч. 1, 3, 4 ст. 140, ст. 141 КУпАП);
- реалізацію повноважень державної автоінспекції щодо створення безпечних умов для дорожнього руху (ч. 1 ст. 128, ч. 1 ст. 139, ч. 2 ст. 140 КУпАП);
- створення умов для застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення та реалізації прав відповідних органів щодо заходів адміністративного попередження і примусу (наприклад, ч. 1 ст. 130 КУпАП) дозволяє створити умови для належної фіксації факту сп'яніння застосуванням такого заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, як огляд на стан сп'яніння (ст. 266 КУпАП)¹⁰.

¹⁰ Див.: Калугін Є.П. Класифікація адміністративних деліктів у сфері безпеки дорожнього руху / Є.П. Калугін // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 4. – С. 160-161.

Наведене свідчить, що адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху посягають на родовий об'єкт – безпеку дорожнього руху, в межах якого можна виділити видові об'єкти: відносини власності, екологічну безпеку, відносини управління тощо. З урахуванням наведеного, підтримуємо дослідників, які пропонують виокремити адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в самостійну главу КУпАП.

Об'єктивна сторона правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху може характеризуватися як дією, так і бездіяльністю.

Суб'єктом адміністративного проступку, що посягає на безпеку дорожнього руху, може бути фізична, дієздатна особа, яка досягла 16-річного віку (ст.ст. 12, 20 КУпАП). Додатковою ознакою суб'єктів адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є належність особи до учасників дорожнього руху – водії, пішоходи, пасажирів, погоничі тварин, велосипедисти тощо. Крім цього, додатковою ознакою таких суб'єктів може бути обіймання певної посади.

Суб'єктивна сторона адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху може характеризуватися як умисною, так і необережною формою вини.

З огляду на викладене, можна сформулювати такі визначення:

1) дорожній рух – це відносини, які виникають у зв'язку з пересуванням чи переміщенням учасників дорожнього руху за допомогою транспортних засобів або без них;

2) безпека дорожнього руху – це стан захищеності учасників дорожнього руху від дорожньо-транспортних пригод;

3) адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху – це протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на відносини, що складаються під час забезпечення безпеки дорожнього руху;

4) до адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху можна віднести проступки, закріплені в ч. 1 – 7 ст. 121, ст. 121-1, ч. 1 – 3 ст. 121-2, ч. 1 – 5 ст. 122, ст. 122-2, ст. 122-4, ст. 122-5, ч. 1 – 3 ст. 123, ст. 124, ст. 124-1, ст. 125, ч. 1 – 4 ст. 126, ч. 1 – 4 ст. 127, ч. 1 – 3 ст. 127-1, ч. 1 – 3 ст. 127-2, ч. 1 – 2 ст. 128, ч. 1 – 2 ст. 129, ч. 1 – 4 ст. 130, ст. 132-1, ч. 4 ст. 133, ч. 1 – 11 ст. 133-1, ст. 133-2, ч. 2 ст. 134, ст. 135, ч. 1 – 2 ст. 135-1, ч. 1 – 2 ст. 136, ч. 1 – 2 ст. 139, ч. 1 – 4 ст. 140, ч. 1 ст. 141, ст. 142, ст. 80, ст. 81, ч. 1 – 7 ст. 152-1, ст. 188-28 КУпАП.

З урахуванням того, що вищенаведені правопорушення посягають на один й той самий родовий об'єкт – відносини у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, становлять за своєю кількістю велику групу проступків, але містяться у різних главах КУпАП, вважаємо за доцільне об'єднати їх у самостійну главу КУпАП з назвою «Адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», що відповідатиме основним вимогам кодифікації правових норм.

2. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Розглядаючи стадії адміністративно-деліктного провадження, важливо визначити їх юридичну природу, яка виражається в існуванні груп процесуальних норм, спрямованих на досягнення певного правового результату. Для правильного виділення стадій, з'ясування їх змісту, важливо розглядати їх фактичну і юридичну сутність, виходячи з елементів нормативного закріплення.

На нашу думку, провадження у справах про адміністративні правопорушення як комплекс процесуальних дій, що закріплені у Розділах 4-5 КУпАП, має такий вигляд.

По-перше, дане провадження не виникає само собою, а саме порушується. Як правило, це відбувається шляхом складанням протоколу про адміністративні правопорушення (ст. 254 КУпАП) особами, які мають на це право (ст. 255 КУпАП), окрім випадків, коли такий протокол не складається (ст. 258 КУпАП) та випадків, передбачених ст. 247 КУпАП, коли провадження у справі виключається.

Відомості, які становлять зміст протоколу, передбачені у ст. 256 КУпАП. Для його складення особу може бути доставлено у відповідне службове приміщення (ст. 259). З цього моменту фіксуються визначені у ст. 251 КУпАП докази у справі, як у самому протоколі, так і у документах, передбачених ст.ст. 264, 265, 266 КУпАП: протоколах про вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, тимчасового затримання транспортного засобу, огляду водіїв на стан сп'яніння. У цих протоколах фіксуються результати розслідування факту вчинення адміністративного проступку, встановлюються усі необхідні ознаки його складу.

Оскільки перераховані заходи забезпечення провадження носять примусовий характер законодавець передбачає можливість їх оскарження (ст. 267 КУпАП). Слід зауважити, що доказом по справі може бути також висновок експерта, але порядок їх призначення та уповноважені на це органи не вказані, окрім статусу експерта як суб'єкта даного провадження, встановленого ст. 273 КУпАП.

Складений та належно оформлений протокол, з доданими до нього документами, доказами надсилається органу (посадовій особі) уповноваженій розглядати справу про адміністративне правопорушення (ст. 257 КУпАП).

Такий орган (посадова особа), отримавши матеріали справи про адміністративний проступок, виконує дії, передбачені ст. 278 КУпАП, зокрема, готує справу до розгляду, вирішуючи питання передбачені у даній статті, а саме: чи належить до його компетенції розгляд даної справи; чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення; чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду; чи витребувано необхідні додаткові матеріали; чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Законодавець визначає два основних місця розгляду справи про адміністративний проступок, це місце його вчинення, або місце проживання правопорушника, альтернативним є місце реєстрації транспортного засобу (ст. 276 КУпАП).

Загальний строк розгляду справи про адміністративний проступок становить п'ятнадцять діб, по окремим категоріям справ передбачено одну, три, п'ять, сім діб (ст. 277 КУпАП). Порядок розгляду справи та обставини, що підлягають з'ясуванню під час розгляду законодавець визначив у ст.ст. 279-280 КУпАП, зазначивши, що розгляд справи розпочинається з оголошення складу колегіального органу або представлення посадової особи, яка розглядає дану справу, далі оголошується, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення. На засіданні заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання. У разі участі в розгляді справи прокурора заслуховується його висновок. При цьому орган (посадова особа) при розгляді справи про адміністративне правопорушення зобов'язаний з'ясувати низку обставин, що мають значення для правильного вирішення справи.

Зауважимо, що у випадку розгляду справи колегіальним органом ведеться протокол у якому зазначаються: 1) дата і місце засідання; 2) найменування і склад органу, який розглядає справу; 3) зміст справи, що розглядається; 4) відомості про явку осіб, які беруть участь у справі; 5) пояснення осіб, які беруть участь у розгляді справи, їх клопотання і результати їх розгляду; 6) документи і речові докази, досліджені при розгляді справи; 7) відомості про оголошення прийнятої постанови і роз'яснення порядку та строків її оскарження.

Протокол підписується головуючим на засіданні і секретарем цього органу (ст. 281 КУпАП). Окремим документом оформлюються пропозиції про усунення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних проступків (ст. 282 КУпАП).

За результатами розгляду справи виноситься постанова по справі, зміст якої передбачено у ст. 283 КУпАП, що може за своїм висновком бути декількох видів: 1) про накладення адміністративного стягнення; 2) про застосування заходів впливу, передбачених статтею 24-1 КУпАП; 3) про закриття справи (ст. 284 КУпАП). Винесена постанова оголошується негайно, а її копія у триденний строк вручається, або надсилається правопорушнику, потерпілому (ст. 285 КУпАП). З метою досягнення належного виховного впливу постанова про накладення адміністративного стягнення може бути доведена до відома громадськості (ст. 286 КУпАП).

Особливим є розгляд і вирішення справи у порядку ст. 258 КУпАП, а саме посадова особа виносить постанову по справі, дотримуючись встановлених вимог (ст. 283 КУпАП) не складаючи протокол. Зокрема, протокол не складається у разі вчинення адміністративних правопорушень, розгляд яких віднесено до компетенції

Національної поліції, та адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованих в автоматичному режимі, а також порушень правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованих у режимі фотозйомки (відеозапису).

Протоколи не складаються і в інших випадках, коли відповідно до закону штраф накладається і стягується, а попередження оформлюється на місці вчинення правопорушення.

Утім, якщо під час складання постанови у справі про адміністративне правопорушення особа оспорить допущене порушення і адміністративне стягнення, що на неї накладається, то уповноважена посадова особа зобов'язана скласти протокол про адміністративне правопорушення відповідно до вимог ст. 256 КУпАП, крім випадків притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 185-3 КУпАП, правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксованих в автоматичному режимі, або порушень правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксованих у режимі фотозйомки (відеозапису).

Крім цього, відповідно до вищезазначеної ст. 258 КУпАП у разі виявлення адміністративного правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксованого за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, протокол про адміністративне правопорушення не складається, а постанова у справі про адміністративне правопорушення вноситься без участі особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Копії постанови у справі про адміністративне правопорушення та матеріалів, зафіксованих за допомогою працюючих в автоматичному режимі спеціальних технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, надсилаються особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, протягом трьох днів з дня винесення такої постанови.

Окремо у главі 24 КУпАП законодавець зафіксував право оскарження постанови по справі про адміністративний проступок. Порядок оскарження врегульовано за принципом оскарження до вищого органу та до суду, шляхом подачі скарги до органу, який виніс постанову (ст. 288 КУпАП).

Скарга на постанову по справі може бути оскаржена у десятиденний строк, з можливістю поновлення даного строку за умови його пропуску за поважних причин (ст. 289 КУпАП).

Постанова по справі про адміністративний проступок набирає законної сили лише після перебігу строку оскарження (ст. ст. 291 КУпАП), утім, з цього правила є виключення, зокрема, щодо й розглядуваних нами адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення.

Так, постанова по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксоване в автоматичному режимі, або про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), набирає законної сили після її вручення особі або отримання поштового повідомлення про вручення або про відмову в її отриманні, або повернення поштового відправлення з позначкою про невручення.

Крім цього, постанова про позбавлення права керування транспортним засобом набирає чинності з наступного дня після закінчення строку на її оскарження, визначеного КУпАП, а у випадку такого оскарження – з дня набрання законної сили рішенням за результатами такого оскарження, яке винесено за наслідками розгляду справи по суті.

Також чіткі строкові рамки (десять діб) відводяться правомочному органу на розгляд скарги на постанову по справі (ст. 292 КУпАП). Перевіривши законність і обґрунтованість винесеної постанови має можливість прийняти одне з рішень передбачених ст. 293 КУпАП, а саме: залишає постанову без зміни, а скаргу без задоволення; скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд; скасовує постанову і закриває справу; змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом про відповідальність за адміністративне правопорушення, з тим, однак, щоб стягнення не було посилено. У випадку винесення оскаржуваної постанови органом який неправомочний вирішувати цю справу, то така постанова скасовується і справа надсилається на розгляд компетентного органу (посадової особи).

Відповідно до ст. 294 КУпАП постанова судді набирає законної сили після закінчення строку подання апеляційної скарги чи протесту прокурора, за винятком постанов про застосування стягнення, передбаченого ст. ст.32 або 32-1 КУпАП. Разом із цим слід зазначити, що відповідно до рішення Конституційного Суду України від 23 листопада 2018 року № 10-р/2018 у справі № 1-12/2018(3911/15)останній дійшов висновку, що положення ч.1 ст. 294, ст. 326 КУпАП, якими передбачено, що постанова районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду (судді) про застосування адміністративного арешту набирає законної сили в момент її винесення та виконується негайно, встановлюють обмеження прав на судовий захист та апеляційний перегляд справи, гарантованих ч. 3 ст. 8, ч. 1, ч. 2 ст. 55, п. 8ч. 2 ст. 129 Конституції України. Зазначене обмеження конституційних прав не є пропорційним, обґрунтованим або суспільно необхідним та не узгоджується з принципом верховенства права. Таким чином, оспорювані положення ч. 1 ст. 294, ст. 326 КУпАП суперечать приписам ст. 8, ч. 1, ч. 2 ст. 55, ч. 1ст. 64, п. 8 ч. 2 ст. 129 Конституції України¹¹.

¹¹. Рішення Конституційного Суду України від 23 листопада 2018 року № 10-р/2018 у справі № 1-12/2018(3911/15)[Електронний ресурс] /офіційний веб-сайт «Конституційний Суд України». – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/docs/2442>.

Постанова апеляційного суду набирає законної сили негайно після її винесення, є остаточною й оскарженню не підлягає. За результатами апеляційного провадження справа не пізніше ніж у п'ятиденний строк направляється до місцевого суду, який її розглядав (ст. 294 КУпАП). У триденний строк копія рішення по скаргі або протесту надсилається особі, щодо якої її винесено, потерпілому на його прохання, повідомляється прокурора (ст. 295 КУпАП).

Порядок повернення стягнутого за скасованою постановою та відновлення інших застосованих обмежень встановлено у ст. 296 КУпАП.

Порядок виконання постанов про накладення адміністративних стягнень складається з визначення загальних положень виконання постанов (ст. 298-305 КУпАП), та за визначенням законодавця проваджень по виконанню постанов по конкретним видам стягнень (ст. 306-330 КУпАП).

До загальних засад виконання постанов про накладення адміністративних стягнень відносяться наступні: постанова по справі є обов'язковою для виконання усіма адресатами (ст. 298 КУпАП); вона підлягає виконанню з моменту її винесення; при оскарженні постанови про накладення адміністративного стягнення постанова підлягає виконанню після залишення скарги без задоволення, за винятком постанов про застосування заходу стягнення у вигляді попередження, а також у випадках накладення штрафу, що стягується на місці вчинення адміністративного правопорушення. Крім цього, постанова про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу, крім постанов про накладення адміністративного стягнення у вигляді штрафу за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі, та про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), підлягає примусовому виконанню після закінчення строку, встановленого ч. 1 ст. 307 КУпАП (ст. 299 КУпАП).

Також передбачено можливість відстрочки її виконання на строк до одного місяця (ст. 301 КУпАП); виконання постанови припиняється за наявності обставин, зазначених у пунктах 5, 6 і 9 ст. 247 КУпАП (ст. 302 КУпАП); встановлено строк давності виконання постанови – три місяці з дня її винесення (ст. 303 КУпАП); зазначено, що питання пов'язані з виконанням постанови та контроль за її виконанням є компетенцією органу, що виніс постанову (ст.ст. 304-305 КУпАП).

Розглянувши загальні вимоги щодо провадження у справах про адміністративні правопорушення, закріплені законодавчо, проаналізуємо стадії адміністративно-деліктного провадження, оскільки в нормах КУпАП вживані, наприклад, такі назви стадій як розгляд справи, оскарження постанови, без вказівки на початок цієї стадії, або ж момент її завершення.

Зважаючи на нормативну невизначеність та складність адміністративно-деліктного провадження, в юридичній літературі можна зустріти різні погляди на його стадії. У межах цього дослідження ми підтримуємо домінуючу позицію в адміністративно-правовій науці щодо стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення (перша – порушення адміністративного

провадження і адміністративне розслідування, друга – розгляд справи про адміністративне правопорушення та винесення у ній постанови, третя – перегляд справи у зв'язку з оскарженням або опротестуванням постанови у справі, четверта – виконання постанови про накладення адміністративного стягнення), зазначимо, що дослідниками докладно вивчені кожна зі стадій провадження¹². Розв'язання завдань кожної стадії, як правило, оформлюється спеціальним процесуальним документом, який частково підсумовує діяльність на відповідному етапі. Після прийняття такого документа розпочинається нова стадія. Таким чином, стадії органічно пов'язані між собою: наступна стадія починається лише після того, як закінчена попередня, і ґрунтується на її результатах.

Слід зауважити, що стадія розгляду справи про адміністративне правопорушення є найменш дискусійною серед науковців, які підтримують її законодавчо врегульований порядок. Разом із цим, одними з найбільш гострих дискусійних питань такого провадження є назва та зміст його початкової стадії. І це принципове питання, оскільки найменування стадії є дуже важливим елементом провадження, від якого буде залежати зміст подальших процесуальних дій його учасників. Її назва має бути ємною і найбільш вичерпно характеризувати сутність дій. Незважаючи на різні підходи до назви цієї стадії провадження, майже всі фахівці єдині у визначенні її призначенні – попередня підготовка до розгляду справи про адміністративний проступок, під час якої встановлюються факт такого проступку, вирішується питання про його юридичну кваліфікацію, виявляються та фіксуються докази по справі.

На нашу думку, у широкому сенсі, порушення справи про адміністративне правопорушення і адміністративне розслідування цілком обґрунтовано можна розглядати як елементи однієї стадії адміністративно-деліктного провадження, яка являє собою діяльність посадової особи, уповноваженої складати протокол про адміністративне правопорушення, інших службових осіб, спрямовану на встановлення всіх значущих обставин адміністративного поступку, їх дослідження, фіксацію, юридичну кваліфікацію діяння з відповідним процесуальним оформленням. Така діяльність має місце, у тому числі, і при накладенні стягнення на місці вчинення проступку без складання протоколу. Незважаючи на те, що вона не фіксується в якомусь документі, проте її елементи мають місце у правозастосовній діяльності уповноважених на те суб'єктів.

Таким чином, беручи за основу позицію законодавця, та виокремивши наступні стадії адміністративно-деліктного провадження: 1) порушення справи та адміністративне розслідування; 2) розгляд справи та винесення по ній постанови; 3) перегляд постанови по справі; 4) виконання постанови по справі; розглянемо структуру адміністративно-деліктного провадження про правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, віднесеного до компетенції Національної поліції України.

¹² Гнатюк С.С. Провадження в справах про адміністративні проступки: проблемні питання структури : монографія / С.С. Гнатюк. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 156 с.

1. *Порушення справи про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху* – саме тут створюються передумови для виконання завдань провадження у справах про адміністративні проступки.

Утім, головною особливістю провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є те, що в ньому на стадії порушення справи за всіма правопорушеннями, розгляд яких віднесений до компетенції Національної поліції України, відсутній класичний процесуальний документ, яким ця стадія завершується, протокол про адміністративне правопорушення. Такий висновок впливає безпосередньо зі ст. 258 КУпАП «Випадки, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається».

На нашу думку, у таких випадках справа про адміністративний проступок у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху може бути порушена посадовою особою Національної поліції України складанням протоколу про застосування одного із заходів забезпечення адміністративно-деліктного провадження, передбачених главою 20 КУпАП. Якщо ж необхідність у застосуванні таких заходів відсутня, то на стадії порушення провадження про вказані адміністративні правопорушення здійснюється кваліфікація проступку, адміністративно-правова оцінка діяння, що полягає у встановленні відповідності його ознак ознакам складу порушення правил дорожнього руху, передбачених адміністративним законодавством.

Статтею 260 КУпАП передбачено, що у випадках, прямо передбачених законами України, з метою припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Адміністративне затримання. Слід зазначити, що КУпАП не наводить визначення адміністративного затримання, а лише вказує на порядок його процесуального оформлення, підстави, строків та коло суб'єктів, уповноважувати його застосовувати. Взагалі, адміністративне затримання полягає у примусовому, з дотриманням встановленої процедури, короткочасному обмеженні свободи пересування та деяких інших дій особи, яка вчинила адміністративний проступок. Ст. 262 КУпАП дозволяє здійснювати адміністративне затримання працівникам Національної поліції при вчиненні особами порушень правил дорожнього руху. За загальним правилом таке затримання може тривати не більше трьох годин.

Рішення про адміністративне затримання особи, яка допустила порушення правил дорожнього руху, та процедура його проведення мають своє зовнішнє процесуальне оформлення – відповідний протокол, в якому зазначаються: дата і місце його складення; посада, прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу затриманого; час і мотиви затримання.

Під мотивами затримання, які також законом не визначені, слід розуміти конкретні факти і обставини, що обумовлюють необхідність і правомірність адміністративного затримання особи в цьому конкретному випадку, тобто мотиви затримання опосередковують мету і підстави застосування цього заходу, які й необхідно зазначити в протоколі. Протокол підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманим. Як і у випадку з протоколом про адміністративне правопорушення, у разі відмови затриманого від підписання протоколу в ньому робиться запис про це. Крім того, про місце перебування затриманої особи негайно повідомляються її родичі, а на її прохання – також власник відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган.

Крім цього, з метою забезпечення права затриманої особи на захист, органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання, про кожний випадок адміністративного затримання осіб інформують у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, крім випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника.

Принагідно зауважимо, що в КУпАП передбачено такий примусовий захід як доставлення порушника (ст. 259). Так, з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено в поліцію та інші державні органи. Крім цього, при вчиненні порушень правил користування засобами транспорту, правил щодо охорони порядку і безпеки руху, правил спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, правил пожежної безпеки, санітарних норм на транспорті порушника може бути доставлено уповноваженою на те особою в поліцію, якщо у нього немає документів, що посвідчують особу, і немає свідків, які б могли повідомити необхідні дані про нього (ч. 2 ст. 259 КУпАП).

Як бачимо, у наведеній нормі не передбачено обов'язок посадової особи у подальшому скласти ще й протокол про адміністративне затримання. Хоча очевидним є факт обмеження права особи на вільне пересування з моменту початку його доставлення. Тому ми підтримуємо позицію Т.Ф. Весельської, яка вважає, що доставлення є технологічною процедурою, що забезпечує затримання особи з подальшим доставленням до місцезнаходження органу внутрішніх справ, іншого органу, тому виділяти доставлення, як окрему процедуру недоцільно. Оскільки КУпАП не встановлює ніяких процесуальних гарантій при доставленні особи, то

гарантії прав особи, яка притягається до адміністративної відповідальності мають бути поширені і на осіб, які піддані доставленню відповідно до статті 259 КУпАП¹³.

Наведена позиція знайшла своє підтвердження у рішенні Конституційного Суду України від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011 у справі № 1-28/2011 за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень ст. 263 КУпАП та п. 5 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного затримання). Так, як вважає Конституційний Суд України у ст. 259 КУпАП (доставлення порушника) визначено: мету, з якою здійснюється доставлення порушника – складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим; осіб, уповноважених здійснювати таке доставлення; місця, куди повинен доставлятися порушник. У ч. 8 цієї статті йдеться, що доставлення порушника має бути проведено в можливо короткий строк. Проте у законодавстві не встановлено, яким чином повинен визначатися такий строк і яка допустима максимальна його тривалість. У КУпАП та в інших законодавчих актах поняття «доставлення» не розкривається. Слово «доставляти» означає перепроводжувати на місце призначення.

На думку Конституційного Суду України, доставлення хоч і відрізняється від адміністративного затримання, однак за своєю суттю є примусовим заходом, пов'язаним з конституційним правом людини на свободу та особисту недоторканність. У зв'язку з наведеним є підстави вважати, що невизначеність у вирішенні питання, пов'язаного з часом доставлення порушника, може призвести до певних зловживань з боку відповідних органів в частині, що стосується встановлення можливого строку обмеження права особи на свободу, який з урахуванням часу доставлення може тривати більше, ніж це визначено в законі¹⁴.

З огляду на викладене, вважаємо за необхідне виключити з КУпАП ст. 259 «Доставлення порушника», що сприятиме, на нашу думку, дотриманню прав особи, в тому числі, права на захист, а також розв'яже існуючу проблему: працівники Національної поліції можуть, відповідно до ст. 259 КУпАП, доставляти порушника, при цьому вони будуть діяти абсолютно законно. У той же час, особа, яку доставляли, оскаржить цей примусовий захід в установленому порядку, задоволення її скарги буде так само абсолютно законним.

Особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія. Працівник Національної поліції України має право прийняти рішення про проведення особистого огляду та огляду речей. Як і в ситуації із

¹³. Весельська Т.Ф. Адміністративні процедури затримання, огляду, вилучення та їх оскарження в адміністративному судочинстві автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Т.Ф. Весельська. – Київ, 2010. – С. 10.

¹⁴. Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011 у справі № 1-28/2011 за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень ст. 263 КУпАП та п. 5 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного затримання) / Офіційний веб-портал «Верховна Рада України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-11>.

затриманням та доставленням, КУпАП не надає визначення цим заходам, оминає питання про терміни і процедуру їх здійснення. Стосовно процедури такого огляду в КУпАП лише зазначено, що він може провадитись уповноваженою на те особою однієї статі з оглядуваним і в присутності двох понятих тієї ж статі. Навряд чи подібна регламентація може забезпечити однакове застосування норм закону всіма суб'єктами, наділеними правом проводити особистий огляд.

Згідно з ч. ч. 4 та 5 ст. 264 КУпАП огляд речей, ручної кладі, багажу, транспортних засобів та інших предметів здійснюється, як правило, у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети може бути піддано оглядові з участю двох понятих під час відсутності власника (володільця).

Про особистий огляд, огляд речей складається протокол або про це робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення або в протоколі про адміністративне затримання.

До цього слід зауважити, що Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затверджена наказом МВС України від 7 листопада 2015 року № 1395, не регламентує проведення огляду речей, ручної кладі, багажу, а також транспортного засобу (без його затримання), хоча такі випадки можуть мати місце, наприклад, при порушенні вимог законодавства щодо встановлення і використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв (ст. 122-5), керуванні водієм транспортним засобом з номерним знаком, що не належить цьому засобу чи не відповідає вимогам стандартів (ч. 6 ст. 121) тощо.

Відповідно до ст. 265 КУпАП речі і документи, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення, виявлені під час затримання, особистого огляду або огляду речей, вилучаються посадовими особами відповідних органів, про що складається протокол або робиться відповідний запис у протоколі про адміністративне правопорушення, про огляд речей або адміністративне затримання.

У разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, за яке відповідно до КУпАП може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, працівник уповноваженого підрозділу тимчасово вилучає посвідчення водія до набрання законної сили постановою у справі про адміністративне правопорушення, але не більше ніж на три місяці з моменту такого вилучення, і видає тимчасовий дозвіл на право керування транспортними засобами. Про тимчасове вилучення посвідчення водія робиться запис у протоколі про адміністративне правопорушення.

Після закінчення тримісячного строку тимчасового вилучення посвідчення водія, у випадках, якщо судом не прийнято рішення щодо позбавлення водія права керування транспортним засобом або якщо справа про адміністративне правопорушення не розглянута у встановлений законом строк, особа має право звернутися за отриманням вилученого документа, без стягнення плати за

повернення. Звернення особи є обов'язковим для його виконання незалежно від стадії вирішення справи про адміністративне правопорушення.

Порядок тимчасового вилучення посвідчення водія визначається постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року № 1086 «Про затвердження Порядку тимчасового вилучення посвідчення водія на транспортний засіб та його повернення».

Тимчасове затримання транспортного засобу. Підстави тимчасового затримання транспортних засобів передбачені ст. 265-2 КУпАП, якою встановлено, що таке затримання здійснюється працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції у разі наявності підстав вважати, що водієм вчинено порушення, передбачені ч. ч. 1 – 4, 6 і 7 ст. 121, ч. ч. 3 – 5 ст. 122 (в частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, порушення правил зупинки чи стоянки на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю), ст. ст. 122-5, 124, 126, ч. ч. 1 – 4 ст. 130, ст. ст. 132-1, 206-1 КУпАП.

Тимчасове затримання транспортного засобу може бути здійснене шляхом блокування або доставки його на спеціальний майданчик чи стоянку. При цьому другий спосіб тимчасового затримання може проводитись лише у випадку, якщо розміщення затриманого транспортного засобу суттєво перешкоджає дорожньому руху або створює загрозу безпеці руху, або транспортний засіб розміщений на місцях, призначених для зупинки, стоянки, безоплатного паркування транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, в тому числі за допомогою спеціального автомобіля – евакуатора. Принагідно зауважимо, що у ч. 3 ст. 265-4 КУпАП закріплені випадки розміщення транспортного засобу, які визнаються такими, що суттєво перешкоджають дорожньому руху або створюють загрозу безпеці руху.

Безпосередньо процедура тимчасового затримання, зберігання транспортних засобів на спеціальних майданчиках і стоянках та їх повернення визначена Порядком тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 17 грудня 2008 року № 1102. Цим порядком детально висвітлено заходи щодо доставлення транспортного засобу на спеціальний майданчик, однак, на нашу думку, не достатньо врегульовано питання блокування транспортного засобу.

По-перше, не дається визначення поняття «блокування», що є важливим елементом застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративне правопорушення. По-друге, зазначається, що тимчасове затримання транспортного засобу проводиться шляхом блокування за допомогою технічних пристроїв, утім не наводиться перелік цих технічних засобів.

При тимчасовому затриманні транспортного засобу складається акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, форма якого затверджується вище указаною постановою Кабінету Міністрів України.

Відсторонення водіїв від керування транспортними засобами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції. Порядок відсторонення осіб від керування транспортними засобами та огляд їх на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, урегульовано ст. 266 КУпАП.

Процедуру огляду водіїв на стан сп'яніння або щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують його увагу та швидкість реакції, умовно можна поділити на два етапи. Перший полягає в тому, що такий огляд проводиться працівником Національної поліції України на місці зупинки транспортного засобу з використанням спеціальних технічних засобів поліцейським у присутності двох свідків.

Другий етап огляду може проводитися в закладах охорони здоров'я. Він є факультативним і має місце у випадку, коли водій не погодився пройти огляд на місці зупинки транспортного засобу або був незгодний з його результатами. У цьому зв'язку, слід розмежовувати відмову від проходження огляду на стан сп'яніння на місці зупинки транспортного засобу за допомогою технічних засобів від відмови взагалі проходити такий огляд. У першій ситуації, як і у випадку незгоди з результатами такого огляду, працівник поліції зобов'язаний направити водія для проведення огляду до відповідного закладу охорони здоров'я. У другому випадку поліцейський в присутності двох свідків складає протокол про адміністративне правопорушення, у якому зазначає ознаки сп'яніння і дії водія щодо ухилення від огляду.

Відповідно, особа притягається до адміністративної відповідальності за відмову від проходження огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції і на неї може бути накладене таке ж адміністративне стягнення, як і за керування транспортним засобом в стані сп'яніння.

З урахуванням викладеного, вважаємо доцільним доповнити ст. 266 КУпАП положенням про те, що перед початком огляду особі роз'яснюється порядок його проведення як на місці затримання транспортного засобу, так і у закладах охорони здоров'я, щоб під виглядом фіксації відмови особи, яка керувала транспортним засобом, від проходження огляду на місці зупинки не утворювався інший склад проступку про відмову від проходження огляду на стан сп'яніння взагалі.

Указаний захід забезпечення провадження процесуально оформлюється актом огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів.

З урахуванням викладеного, вважаємо, якщо є необхідність у застосуванні одного із вищерозглянутих заходів забезпечення адміністративного провадження, то стадія порушення справи про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху процесуально втілюється в один із таких документів: протокол про адміністративне затримання, протокол про особистий огляд, огляд речей, акт вилучення посвідчення водія, акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, акт огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів.

У випадку вчинення особою правопорушень, відповідальність за які передбачена ч. ч. 4, 7 ст. 121 ч. 4 ст. 122, ст. ст. 122-2, 122-4, 122-5, ч. ч. 2, 3 ст. 123, ст. 124, ч. 3 ст. 126, ч. 4 ст. 127, т. 127-1, ст. 130, ч. 3 ст. 133, ст. 135-1, ст. 136 (про порушення на автомобільному транспорті), ст. 139, ч. 4 ст. 140, ст. 188-28 представники Національної поліції України складають протокол про адміністративне правопорушення, оскільки їхній розгляд віднесений до компетенції судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (ст. 221 КУпАП), крім проступку, вчиненого за ознаками ст. 136 КУпАП, розгляд якого віднесений до компетенції адміністративної комісії при виконавчих органах сільських, селищних рад (ст. 218 КУпАП).

Крім цього, представники Національної поліції складають протокол про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху у випадках вчинення такого проступку особою у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років.

Отже, у вищезазначених випадках підсумковим документом стадії порушення справи про адміністративне правопорушення є протокол про адміністративне правопорушення.

Відповідно до ч. 2 ст. 254 КУпАП протокол про адміністративне правопорушення, у разі його оформлення, складається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту виявлення особи, яка вчинила правопорушення, у двох примірниках, один із яких під розписку вручається особі, яка притягається до адміністративної відповідальності.

У такому протоколі, згідно зі ст. 256 КУпАП мають бути зазначені дані про дату і місце його складення, а також відомості про посаду, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол, та про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності (у разі її виявлення). Окремо відображаються місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; стаття КУпАП, яка передбачає відповідальність за даний проступок. За наявності свідків і потерпілих, зазначаються їх прізвища, адреси проживання, а також інформація про заподіяну матеріальну шкоду. Також у протокол заносяться пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, її зауваження та клопотання. Такій особі в обов'язковому порядку роз'яснюються її права і обов'язки, передбачені статтею 63 Конституції України та ст. 268 КУпАП, про що робиться відмітка у протоколі. До протоколу також можуть долучатися: письмові пояснення свідків правопорушення,

у разі їх наявності; акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу у разі здійснення його затримання; акт огляду на стан сп'яніння у разі проведення огляду на стан сп'яніння.

У протокол можуть вноситися й інші відомості, необхідні для вирішення справи. Наприклад, при складанні протоколу про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 139 або ч. 4 ст. 140 КУпАП, до нього необхідно долучати акт обстеження ділянки вулично-шляхової мережі (п. 3 розділу II Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затвердженої наказом МВС України від 7 листопада 2015 року № 1395); а за ст. 188-28 КУпАП щодо невиконання законних вимог (приписів) посадових осіб уповноважених підрозділів Національної поліції України, щодо усунення порушень правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, необхідно додати акт обстеження ділянки вулично-шляхової мережі та копію раніше надісланої (врученої) вимоги (припису) (п. 4 розділу II вищезазначеної Інструкції).

КУпАП встановлює, що протокол підписується особою, яка його склала, і особою, яка притягається до адміністративної відповідальності, а при наявності свідків і потерпілих протокол може бути підписано також і цими особами. У разі відмови особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, від підписання протоколу, в ньому робиться запис про це, а також можуть додаватися пояснення про мотиви відмовлення особи, яка вчинила проступок, від його підписання. Водночас, якщо свідки та потерпілі відмовляються від підписання протоколу, то ніяких відміток про це ставити Закон не вимагає, що, на нашу думку, не зовсім правильно, оскільки роль даних осіб у провадженні має важливе значення для, по-перше, встановлення факту події проступку, і, по-друге, визначення ступеня вини порушника. У цьому зв'язку, вважаємо доцільним, доповнити ст. 256 КУпАП положенням про те, що у разі відмови свідків та/або потерпілих від підписання протоколу, в ньому робиться відповідний запис.

Безпосередньо вимоги до бланку протоколу про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху передбачені наказом МВС України від 7 листопада 2015 року № 1395 «Про затвердження Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі».

Аналіз даного протоколу свідчить про те, що він фіксує результати вчинення дій, спрямованих на встановлення нових правовідносин (держава – порушник), залучення нових учасників провадження (свідки, потерпілі) з визначенням їх нового правового статусу.

Таким чином, ми розглянули зміст та процесуальне оформлення дій, які вчиняються уповноваженими особами Національної поліції, при виявленні ними адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху на стадії порушення провадження у справі про такі правопорушення.

2. Розгляд справи про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та винесення по ній постанови. Ця стадія полягає у здійсненні сукупності процесуальних дій посадових осіб Національної поліції України, суддів та адміністративних комісій, спрямованих на перевірку і оцінку фактичних обставин справи за фактом правопорушення вимог та винесення постанови по справі – письмового юридичного акту, зміст якого передбачено статтею 283 КУпАП.

Вся правозастосовна діяльність, в тому числі і процесуальна, по порушенню справи про адміністративне правопорушення, її розгляду та вирішенню повинна бути орієнтована, в першу чергу, на визнання загальнолюдських цінностей, забезпечувати захист особи, суспільства і держави від протиправних посягань. Водночас, діяльність по розгляду справ про адміністративні проступки в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху не завжди відповідає чинному законодавству, яке, з урахуванням практики правозастосування, потребує удосконалення.

Стадія розгляду справи є центральною стадією в адміністративно-деліктному провадженні. Вона полягає у здійсненні сукупності процесуальних дій працівниками Національної поліції України, суддями та адміністративними комісіями, спрямованих на перевірку і оцінку фактичних обставин справи за фактом правопорушення та винесення постанови по справі. Ця стадія за своїм внутрішнім змістом і призначенням дуже специфічна і в той же час їй притаманні ознаки, що характеризують будь-яку стадію процесу. Її якісне процесуальне оформлення і реалізація норм відповідно до закону дозволяє найбільш повно забезпечувати права і законні інтереси учасників розглядуваного провадження.

Виходячи з приписів КУпАП розглядувана стадія включає етапи, пов'язані з: 1) підготовкою справи до розгляду; 2) безпосереднім розглядом справи; 3) прийняттям постанови по справі та доведенням її до відома зацікавлених осіб.

Особливістю цієї стадії у провадженнях про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, які віднесені до компетенції Національної поліції України, є те, що відповідно до ст. 258 КУпАП, процесуальні дії щодо розгляду справи відбуваються на місці вчинення правопорушення.

З урахуванням цього, на етапі підготовки справи до розгляду посадова особа, яка розглядає справу про адміністративний проступок у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, може лише з'ясувати:

- 1) чи належить до її компетенції розгляд цієї справи;
- 2) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Фактично розгляд справи розпочинається з представлення поліцейського, який розглядає цю справу. Він оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки. Після цього заслуховуються особи,

які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання. Під час розгляду справи потерпілого може бути опитано як свідка.

Відповідно до ст. 284 КУпАП працівник Національної поліції України по справі про адміністративне правопорушення в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху виносить одну з таких постанов:

- 1) про накладення адміністративного стягнення;
- 2) про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24-1 КУпАП;

3) про закриття справи (вноситься при оголошенні усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу або передачі їх прокурору, органу досудового розслідування, а також при наявності обставин, передбачених ст. 247 КУпАП).

Обставини, за яких провадження в справі про адміністративне правопорушення в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху не може бути розпочато, а розпочате підлягає закриттю, передбачені ст. 247 КУпАП. Це:

1) відсутність події порушення вимог Правил дорожнього руху або інших норм і правил безпеки дорожнього руху (наприклад, при недоведеність факту проступку);

2) відсутність складу розглядуваного порушення, в тому числі не досягнення порушником на момент вчинення протиправного діяння шістнадцятирічного віку;

3) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність;

4) вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони (наприклад, запобігання наїзду на пішохода шляхом зіткнення з іншим транспортним засобом);

5) видання акту амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення (що на практиці майже ніколи не зустрічається);

6) скасування акту, який встановлює адміністративну відповідальність;

7) закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків накладення адміністративного стягнення (максимальний – 3 місяці з моменту вчинення або виявлення проступку);

8) наявність по тому самому факту вчинення протиправного діяння в сфері дорожнього руху щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, або нескасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також повідомлення про підозру особі у кримінальному провадженні по даному факту;

9) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі про порушення правил дорожнього руху чи інших норм і правил безпеки дорожнього руху.

Відповідно до вимог ст. 283 КУпАП постановою по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху повинна містити: найменування органу (посадової особи), який виніс постанову, дату розгляду справи; відомості про особу, щодо якої розглядається справа, та транспортний засіб,

його номерний знак; опис обставин, установлених при розгляді справи; зазначення нормативно-правового акту, який передбачає відповідальність за вчинене адміністративне правопорушення; прийняте в справі рішення, порядок і строк оскарження постанови.

Крім цього, постанова по справі про адміністративне правопорушення у сферах забезпечення безпеки дорожнього руху та паркування транспортних засобів, крім даних, визначених ч. 2 ст. 283 КУпАП, повинна містити відомості про:

- дату, час і місце вчинення адміністративного правопорушення;
- транспортний засіб, який зафіксовано в момент вчинення правопорушення (марка, модель, номерний знак);
- технічний засіб, яким здійснено фото або відеозапис (якщо такий запис здійснювався);
- розмір штрафу та порядок його сплати;
- правові наслідки невиконання адміністративного стягнення та порядок його оскарження;
- відривну квитанцію із зазначенням реквізитів та можливих способів оплати адміністративного стягнення у вигляді штрафу.

Копія постанови у справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд якого віднесений до компетенції Національної поліції України, вручається особі, щодо якої її винесено, на місці вчинення правопорушення (ст. 285 КУпАП).

Що стосується адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд яких та винесення постанови віднесено до компетенції судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів або адміністративної комісії при виконавчих органах сільських, селищних рад, то розглядувана стадія адміністративного провадження виглядає таким чином.

Підготовка справи до розгляду, відповідно до ст. 278 КУпАП, охоплює вирішення таких питань:

- 1) чи належить до компетенції суду чи адміністративної комісії розгляд даної справи;
- 2) чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення;
- 3) чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду;
- 4) чи витребувано необхідні додаткові матеріали;
- 5) чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого, їх законних представників і адвоката.

Безпосередній розгляд справи розпочинається з оголошення складу колегіального органу або представлення посадової особи, яка розглядає дану справу, після чого оголошується, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюється особам, які беруть участь у

розгляді справи, їх права і обов'язки. Після цього оголошується протокол про адміністративне правопорушення. На засіданні заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання.

Згідно зі ст. 280 КУпАП при розгляді справи про адміністративне правопорушення з'ясовується: чи було вчинено адміністративне правопорушення, чи винна дана особа в його вчиненні, чи підлягає вона адміністративній відповідальності, чи є обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, чи заподіяно майнову шкоду, чи є підстави для передачі матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд громадської організації, трудового колективу, а також з'ясувати інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Усі дії, які відбуваються при розгляді справи про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, оформлюються протоколом колегіального органу по справі про адміністративне правопорушення, вимоги до оформлення якого зазначені у ст. 281 КУпАП.

Заключний етап стадії розгляду зазначеної категорії справ та винесення по ній постанови, включає, власне, прийняття постанови по справі та доведення її до відома зацікавлених осіб. Зміст постанови по справі, яка розглядається суддею чи адміністративною комісією, є аналогічним вищезазначеній постанові, яка виноситься представником Національної поліції України, при розгляді справи про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Постанова оголошується негайно після закінчення розгляду справи. Копія постанови протягом трьох днів під розписку вручається або висилається поштою рекомендованим листом (про це робиться відповідна відмітка у справі) особі, стосовно якої її винесено, а також на за наявності прохання – потерпілому.

Суддя, адміністративна комісія чи працівник Національної поліції України, який розглядав справу про адміністративне правопорушення, встановивши причини та умови, що сприяли його вчиненню, відповідно до ст. 282 КУпАП, вносить у відповідний державний орган чи орган місцевого самоврядування, громадську організацію або посадовій особі пропозиції про вжиття заходів щодо усунення цих причин та умов. Про вжиті заходи протягом місяця з дня надходження пропозиції повинно бути повідомлено орган (посадову особу), який вніс пропозицію.

3. Перегляд постанови по справі у зв'язку з її оскарженням – факультативна стадія, що виникає лише за ініціативою особи, щодо якої ведеться провадження у справі про адміністративне правопорушення, потерпілого або прокурора при здійсненні наглядової діяльності.

Оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення є однією з форм реалізації адміністративно-процесуальних гарантій прав громадян. Відповідно до ст. 287 КУпАП постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржено прокурором, особою, щодо якої її винесено, а також потерпілим. Крім цього, ст. ст. 270 та 271 КУпАП надають право законним представникам, адвокатам, іншим фахівцям у галузі права, які за законом мають

право на надання правової допомоги, особисто чи за дорученням юридичної особи, зокрема, від імені особи, інтереси якої вони представляють, приносити скарги на рішення працівника Національної поліції України, який розглядає справу.

У судовому порядку можуть бути оскаржені будь-які постанови у справах про адміністративні правопорушення, інші рішення, винесені практично будь-яким суб'єктом владних повноважень, а також їх дії та бездіяльність.

4. *Виконання постанови по справі.* Є завершальною стадією даного провадження, метою якої є забезпечення виконання постанови про накладення адміністративного покарання, звернення її до виконання, вирішення питань, що виникають в ході його виконання і безпосереднє виконання самого стягнення.

Також на цій стадії виконуються рішення про закриття справи з відповідним поверненням вилучених речей, документів тощо.

Виконання постанови є однією з найважливіших гарантій законності і покликане забезпечити своєчасну і точну реалізацію рішень, прийнятих у справах про адміністративні правопорушення. Її значимість полягає в тому, що таке виконання виступає завершальною стадією провадження у справах про адміністративні правопорушення, метою якого є забезпечення виконання закону, що захищає права фізичних та юридичних осіб, власність, громадську безпеку, порядок здійснення публічного адміністрування.

Стадія виконавчого провадження поділяється на відповідні етапи. Такими є:

- набрання постановою по справі про адміністративне правопорушення законної сили;
- направлення постанови для виконання компетентному органу;
- фактичне виконання постанови про накладення адміністративного стягнення;
- вирішення питань, пов'язаних із виконанням адміністративних стягнень;
- контроль за правильним і своєчасним виконанням постанов про накладення адміністративних стягнень;
- закінчення провадження по виконанню постанови про призначення адміністративного стягнення.

Факультативними етапами стадії виконання постанови у справах про адміністративні проступки можна віднести:

- відстрочку виконання постанови про накладення адміністративного стягнення;
- зупинення виконання постанови про накладення адміністративного стягнення;
- порушення примусового виконавчого провадження у разі несвоєчасної сплати штрафу;

Таким чином, виконання постанов в адміністративно-деліктному провадженні – це виконавча та розпорядча діяльність уповноважених суб'єктів по виконанню постанов про накладення адміністративних покарань, закриття справи, що здійснюється відповідно до вимог адміністративно-процесуальних норм з метою досягнення передбаченого законом юридичного результату – покарання винного або

відновлення попереднього стану у разі закриття справи. Його сутність полягає у забезпеченні точної, своєчасної реалізації матеріальної норми адміністративного права, оформленої у вигляді постанови, винесеної працівником Національної поліції України, по конкретній справі в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Згідно з ч. 2 та ч. 3 ст. 291 КУпАП постанова по справі про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксоване в автоматичному режимі, або про порушення правил зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксоване в режимі фотозйомки (відеозапису), набирає законної сили після її вручення особі або отримання поштового повідомлення про вручення або про відмову в її отриманні, або повернення поштового відправлення з позначкою про невручення.

Постанова про позбавлення права керування транспортним засобом набирає чинності з наступного дня після закінчення строку на її оскарження, визначеного КУпАП, а у випадку такого оскарження – з дня набрання законної сили рішенням за результатами такого оскарження, яке винесено за наслідками розгляду справи по суті.

Звернення постанови про накладення адміністративного стягнення до виконання здійснюється органом (посадовою особою), який виніс постанову. У випадках, коли щодо одного громадянина винесено кілька постанов про накладення адміністративних стягнень, кожна з них виконується окремо.

Частина 1 ст. 301 КУпАП дозволяє за наявності обставин, що ускладнюють виконання постанови про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту, виправних чи громадських робіт або роблять її виконання неможливим, органу (посадовій особі), який виніс постанову, відстрочити її виконання на строк до одного місяця.

За загальним правилом, установленим ст. 303 КУпАП, не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернено до виконання протягом трьох місяців з дня винесення. У разі оскарження постанови перебіг строку давності зупиняється до розгляду скарги. У разі відстрочки виконання постанови відповідно до ст. 301 КУпАП перебіг строку давності зупиняється до закінчення строку відстрочки.

Дослідивши стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, можна зробити такі висновки:

1) В адміністративно-деліктному провадженні про правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху можна виділити такі стадії: 1) порушення справи та адміністративне розслідування; 2) розгляд справи та винесення по ній постанови; 3) перегляд постанови по справі; 4) виконання постанови по справі.

2) За всіма правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд яких віднесений до компетенції Національної поліції України, на стадії порушення справи про адміністративне правопорушення відбуваються такі процесуальні дії:

- якщо є необхідність у застосування одного із заходів забезпечення адміністративно-деліктного провадження, передбачених главою 20 КУпАП, складається протокол про застосування одного із таких заходів забезпечення (протокол про адміністративне затримання, протокол про особистий огляд, огляд речей, акт вилучення посвідчення водія, акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, акт огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів;

- якщо необхідність у застосуванні таких заходів відсутня, то здійснюється кваліфікація проступку, адміністративно-правова оцінка діяння, що полягає у встановленні відповідності його ознак ознакам складу порушення правил дорожнього руху, передбачених адміністративним законодавством.

3) У випадку вчинення особою правопорушень, відповідальність за які передбачена ч. ч. 4, 7 ст. 121 ч. 4 ст. 122, ст. ст. 122-2, 122-4, 122-5, ч. ч. 2, 3 ст. 123, ст. 124, ч. 3 ст. 126, ч. 4 ст. 127, т. 127-1, ст. 130, ч. 3 ст. 133, ст. 135-1, ст. 136 (про порушення на автомобільному транспорті), ст. 139, ч. 4 ст. 140, ст. 188-28, представники Національної поліції України на стадії порушення справи про адміністративне правопорушення складають протокол про адміністративне правопорушення, оскільки їхній розгляд віднесений до компетенції судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (ст. 221 КУпАП), крім проступку, вчиненого за ознаками ст. 136 КУпАП, розгляд якого віднесений до компетенції адміністративної комісії при виконавчих органах сільських, селищних рад (ст. 218 КУпАП).

4) Представники Національної поліції складають протокол про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху на стадії порушення справи про адміністративне правопорушення у випадках вчинення такого проступку особою у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років.

5) За всіма правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху на стадії розгляду справи про адміністративне правопорушення та винесення по ній постанови про адміністративне правопорушення відбуваються процесуальні дії на етапі підготовки справи до розгляду; етапі безпосереднього розгляду справи; етапі прийняття постанови по справі, як письмового юридичного акту, зміст якого передбачено ст. 283 КУпАП, та доведення її до відома зацікавлених осіб.

6) Особливістю стадії розгляду справи про адміністративне правопорушення та винесення по ній постанови у провадженнях про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, які віднесені до компетенції Національної поліції України, є те, що відповідно до ст. 258 КУпАП, процесуальні дії щодо розгляду справи відбуваються на місці вчинення правопорушення.

7) Згідно зі ст. 284 КУпАП працівник Національної поліції України по справі про адміністративне правопорушення в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху виносить одну з таких постанов: про накладення адміністративного стягнення; про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24-1 КУпАП; про закриття

справи (вноситься при оголошенні усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу або передачі їх прокурору, органу досудового розслідування, а також при наявності обставин, передбачених ст. 247 КУпАП).

8) Стадія перегляд постанови по справі у зв'язку з її оскарженням, є факультативною, оскільки виникає лише за ініціативою особи, щодо якої ведеться провадження у справі про адміністративне правопорушення, потерпілого або прокурора при здійсненні наглядової діяльності.

9) Стадія виконання постанови по справі – є завершальною стадією даного провадження, метою якої є забезпечення виконання постанови про накладення адміністративного покарання, звернення її до виконання, вирішення питань, що виникають в ході його виконання і безпосереднє виконання самого стягнення.

10) З метою удосконалення чинного законодавства пропонуємо виключити з КУпАП ст. 259 «Доставлення порушника», що сприятиме, на нашу думку, дотриманню прав особи, в тому числі, права на захист.

11) З метою удосконалення чинного законодавства пропонуємо доповнити ст. 266 КУпАП положенням про те, що перед початком огляду особі роз'яснюється порядок його проведення як на місці затримання транспортного засобу, так і у закладах охорони здоров'я, щоб під виглядом фіксації відмови особи, яка керувала транспортним засобом, від проходження огляду на місці зупинки, не утворювався інший склад проступку про відмову від проходження огляду на стан сп'яніння.

3. Особливості участі захисника у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Притягнення особи до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху передбачає дотримання прав такої особи, що задекларовано в різноманітних нормативно-правових актах, зокрема, в Конституції України й КУпАП. Так, ст. 59 Конституції України проголошується, що кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Аналіз КУпАП свідчить, що лише в ст. 268 КУпАП «Права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності» зазначено, що особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, серед іншого, має право при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

Указані положення кореспондуються із приписами ст. 271 КУпАП «Захисник», у якій йдеться, що адвокат чи інший фахівець у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, може брати участь у розгляді справи про адміністративне правопорушення. Крім цього, якщо особа є суб'єктом права на безоплатну вторинну правову допомогу, у розгляді справи про адміністративне правопорушення може брати участь адвокат, який призначений Центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Зазначений адвокат має права, передбачені ч. 1 цієї статті та іншими законами. Повноваження адвоката, призначеного Центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги, підтверджуються дорученням, що видається Центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Цією ж нормою визначені права захисника: має право знайомитися з матеріалами справи; заявляти клопотання; за дорученням особи, яка його запросила, від її імені подавати скарги на рішення органу (посадової особи), який розглядає справу, а також інші права, передбачені законами України.

Отже, законодавчо визначено, що учасниками адміністративного провадження у справах про правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху можуть бути два суб'єкти: або адвокат або інший фахівець у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи.

Так, відповідно до Закону України від 5 липня 2012 року № 5076 «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», *адвокат* – це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені вищезазначеним Законом.

Повноваження адвоката на участь у розгляді справи підтверджуються:

1) договором про надання правової допомоги;

2) довіреністю;

3) ордером;

4) дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

Згідно з ч. 2 ст. 26 Закону України від 5 липня 2012 року № 5076 «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» *ордер* – це письмовий документ, що у випадках, встановлених цим Законом та іншими законами України, посвідчує повноваження адвоката на надання правової допомоги. Ордер видається адвокатом, адвокатським бюро або адвокатським об'єднанням та повинен містити підпис адвоката. Рада адвокатів України затверджує типову форму ордера.

Форма та зміст *договору про надання правової допомоги* закріплені у ст. 27 Закону України від 5 липня 2012 року № 5076 «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Так, указаний договір укладається у письмовій формі, але може вчинятися усно у випадках 1) надання усних і письмових консультацій, роз'яснень із правових питань з подальшим записом про це в журналі та врученням клієнту документа, що підтверджує оплату гонорару (винагороди); 2) якщо клієнт невідкладно потребує надання правової допомоги, а укладення письмового договору за конкретних обставин є неможливим – з подальшим укладенням договору в письмовій формі протягом трьох днів, а якщо для цього існують об'єктивні перешкоди – у найближчий можливий строк (ч. 2 ст. 27 Закону України від 5 липня 2012 року № 5076 «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Відповідно до ст. 21 Закону України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» надання безоплатної вторинної правової допомоги адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом, підтверджуються *дорученням Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги та довіреністю відповідно до вимог процесуального законодавства*. Зауважимо, згідно з приписами вище вказаного Закону У разі неможливості надання безоплатної вторинної правової допомоги адвокатом, який надає безоплатну вторинну правову допомогу на постійній основі за контрактом, Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги укладає договір з адвокатом, включеним до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу. Але й у цьому випадку, повноваження адвоката на участь у розгляді справи підтверджується *дорученням Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги та довіреністю відповідно до вимог процесуального законодавства*.

З урахуванням вимог ст. ст. 244 – 247 ЦК України *довіреність* на ведення справи, повинна бути посвідчена нотаріусом або посадовою особою, якій відповідно до закону надано право посвідчувати довіреності.

Визначення *іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи* у законодавстві відсутнє. Слід нагадати, що ст. 268 КУпАП «Права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності» була доповнена таким

суб'єктом, як інший фахівець у галузі права, на підставі Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Солдатова Геннадія Івановича щодо офіційного тлумачення положень ст. 59 Конституції України, ст. 44 КПК України, ст. 268, 271 КУпАП (справа про право вільного вибору захисника) від 16 листопада 2000 року у справі № 1-17/2000.

Жодним чином не зменшуючи роль цього рішення, особливо на початку 2000-х років, коли інститут адвокатури лише проходив своє становлення, було відсутнє визначення «правової допомоги» та гарантії надання безоплатної правової допомоги, зауважимо, що сьогодні тлумачити «іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи» як особу, яка просто має диплом бакалавра за спеціальністю «Право» не можна.

По-перше, законодавчо закріплено визначення «правової допомоги», по-друге, так само на законодавчому рівні, закріплено суб'єктів, які за законом мають право на надання правової допомоги. Так, згідно зі ст. 1 розділу I Закону України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» правова допомога – це надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення, а правові послуги – це надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; забезпечення захисту особи від обвинувачення; надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації. Цим же законом передбачено, що перелічені правові послуги можуть надаватися безоплатно і становити так звану безоплатну первинну правову допомогу, суб'єктами надання якої можуть бути: органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування; фізичні та юридичні особи приватного права; спеціалізовані установи; центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги (ст. 9).

З огляду на викладене, вважаємо, що оскільки лише в одному нормативному акті надано визначення «правової допомоги», наведено перелік суб'єктів, які можуть надавати правову допомогу, то пропонуємо під *іншим фахівцем у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи* вважати особу, яка є представником органу виконавчої влади; органу місцевого самоврядування; фізичної та юридичної особи приватного права; спеціалізованої установи; центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги та відповідно до Закону України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» надає правову допомогу.

Право особи на захист також частково врегульовано ст. 261 КУпАП «Адміністративне затримання», зокрема, органи (посадові особи), правомочні здійснювати адміністративне затримання, про кожний випадок адміністративного затримання осіб інформують у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів

України, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, крім випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника.

У свою чергу, ст. 14 Закону України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» передбачено право особи на вторинну безоплатну правову допомогу при адміністративному затриманні та адміністративному арешті.

Аналіз норм КУпАП, якими врегульовано питання адміністративного затримання та застосування адміністративного арешту, свідчить, що в них не закріплено право особи мати захисника (нагадаємо, таке право закріплено лише у ст. 268 КУпАП, але для осіб, які притягаються до адміністративної відповідальності, тобто щодо яких складено протокол про адміністративне правопорушення). Відповідно, не закріплений чітко і обов'язок посадової особи, яка здійснює указані заходи, повідомити особу про її право на безоплатну вторинну правову допомогу. Утім, беззаперечно, що представники патрульної поліції сумлінно виконують свої службові обов'язки й у переважній більшості випадків інформують особу, яка піддається адміністративному затриманню про її право мати захисника, хоча, фактично, воно прямо не закріплено у відповідних нормах КУпАП.

Повертаючись до законодавчо закріпленого права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, права на захист (ст. 268 КУпАП) окреслимо кілька питань, пов'язаних з цим, які потребують свого вирішення на законодавчому рівні.

По-перше, норми КУпАП не містять визначення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності. Лише у ст. 256 КУпАП «Зміст протоколу про адміністративне правопорушення» зазначено, що при складенні протоколу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права і обов'язки, передбачені ст. 268 КУпАП, про що робиться відмітка у протоколі. З чого можна зробити висновок, що законодавець ототожнює особу, щодо якої складається протокол про адміністративне правопорушення, з особою, яка притягається до адміністративної діяльності.

Разом із цим, слід нагадати, що вище нами розглянуті законодавчо передбачені ситуації, коли протокол про адміністративні правопорушення не складається – ст. 258 КУпАП «Випадки, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається» (так званий спрощений порядок), який як раз і застосовується у провадженні у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, віднесеному до компетенції Національної поліції України.

Тобто відразу виноситься постанова у справі про розглядуване адміністративне правопорушення. Більш того, навіть, якщо особа оспорує допущення порушення і адміністративне стягнення, яке на неї накладається, то уповноважена посадова особа все одно зобов'язана винести постанову у вказаній справі.

Шляхом тлумачення норм КУпАП можна дійти висновку, що у випадках, передбачених ст. 258 КУпАП, порушник (особа, яка притягається до

адміністративної відповідальності) має право клопотати про перенесення дати розгляду справи про адміністративне правопорушення у зв'язку з необхідністю залучення до справи захисника. Утім, саме у випадку вчинення такою особою правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд якого віднесений до компетенції Національної поліції України, указане клопотання не може бути задоволене, оскільки КУпАП чітко зобов'язує уповноважену особу винести постанову у справі на місці вчинення правопорушення.

У випадках, коли представники Національної поліції України уповноважені скласти протоколи про адміністративне правопорушення (ч. ч. 4, 7 ст. 121 ч. 4 ст. 122, ст. ст. 122-2, 122-4, 122-5, ч. ч. 2, 3 ст. 123, ст. 124, ч. 3 ст. 126, ч. 4 ст. 127, т. 127-1, ст. 130, ч. 3 ст. 133, ст. 135-1, ст. 136 (про порушення на автомобільному транспорті), ст. 139, ч. 4 ст. 140, ст. 188-28, а також у вчинення проступку особою у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років) при складенні такого протоколу особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснюються її права і обов'язки, передбачені ст. 268 КУпАП, про що робиться відмітка у протоколі.

У контексті наведеного цікавою видається пропозиція Я.В. Ващука щодо закріплення права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, протягом години з моменту прибуття особи, яка законом наділена правом скласти протокол про адміністративне правопорушення, чекати прибуття свого особистого адвоката або іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи¹⁵. Схожі позиції займають О.В. Крикун та В.В. Горкава, які пропонують доповнити КУпАП правом захисника брати участь у провадженні з моменту складання протоколу про адміністративне правопорушення¹⁶. Т.О. Коломоєць та Р.В. Сінельник також пропонують доповнити і конкретизувати права захисника в провадженні у справах про адміністративне правопорушення, зокрема, мати з правопорушником конфіденційне побачення до першого пояснення¹⁷.

Аналіз наукової літератури так само свідчить про відсутність єдиної позиції науковців щодо врегулювання цього. Так, деякі науковці ототожнюють особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, і особу, щодо якої здійснюється адміністративне провадження¹⁸, інші – характеризуючи учасників провадження у

¹⁵. Ващук Я.В. Захисник в адміністративно-деліктному провадженні : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / Я.В. Ващук. – Київ, 2012 / сайт «Моя дисертація» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mydisser.com/en/catalog/view/13443.html>.

¹⁶. Крикун О.В. Адміністративно-правовий статус учасників проваджень у справах про адміністративні правопорушення : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / О.В. Крикун. – Київ, 2011. – 235 с.; Горкава В.В. Право на захист у провадженні у справах про адміністративні правопорушення та гарантії його реалізації : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / В.В. Горкава. – Ірпінь, 2015. – С. 120.

¹⁷. Коломоєць Т.О. Захисник у провадженні у справах про адміністративні правопорушення : монографія / Коломоєць Т.О., Сінельник Р.В. – К.: Істина, 2008. – С. 158.

¹⁸. Адміністративна відповідальність України : навчальний посібник / [В.М. Бесчастний, О.М. Мердова, А.П. Сахно], за заг. ред. В.М. Бесчастного. – Кривий Ріг: ДЮІ МВС України, 2015. – С. 108.

справах про адміністративні правопорушення лише зазначають права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності¹⁹.

У свою чергу О.В. Крикун, досліджуючи адміністративно-правовий статус учасників проваджень у справах про адміністративні правопорушення, визначає особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, як фізичну особу (громадянина України, особу без громадянства або іноземця) або юридичну особу, або посадову (службову) особу, або фізичну особу – суб'єкта підприємницької діяльності, або об'єднання громадян, що вчинила визначене законодавством адміністративне правопорушення і за яке законом передбачено адміністративну відповідальність²⁰. З цього випливає, що дослідниця вважає моментом набуття особою розглядуваного статусу час вчинення нею адміністративного правопорушення.

На нашу думку, законодавче закріплення поняття особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, або (та) моменту, з якого особа такою вважається, сприятиме реалізації такою особою свого права на отримання безоплатної вторинної правової допомоги.

По-друге, у ст. 268 КУпАП особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, надається право користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, лише під час розгляду справи про адміністративне правопорушення. Для реалізації цього права на захист постає слушне питання: що слід розуміти під «розглядом справи про адміністративне порушення»?

З урахуванням викладеного у попередніх розділах роботи, підтримуючи домінуючу позицію в адміністративно-правовій науці щодо стадій провадження у справах про адміністративні правопорушення (перша – порушення адміністративного провадження і адміністративне розслідування, друга – розгляд справи про адміністративне правопорушення та винесення у ній постанови, третя – перегляд справи у зв'язку з оскарженням або опротестуванням постанови у справі, четверта – виконання постанови про накладення адміністративного стягнення) та звернувшись до норм КУпАП, зокрема до ст. 279 КУпАП «Порядок розгляду справи про адміністративне правопорушення», бачимо, що розгляд справи розпочинається з оголошення складу колегіального органу або представлення посадової особи, яка розглядає дану справу. Головуючий на засіданні колегіального органу або посадова особа, що розглядає справу, оголошує, яка справа підлягає розгляду, хто притягається до адміністративної відповідальності, роз'яснює особам, які беруть участь у розгляді справи, їх права і обов'язки. Після цього оголошується протокол

¹⁹. Адміністративна відповідальність : навчальний посібник / За заг. ред. Т.О. Коломоець. – К.: Істина, 2011. – С. 95. всього 184 с. Кузьменко О.В. Курс адміністративного процесу : навчальний посібник / О.В. Кузьменко. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – С. 146.

²⁰. Крикун О.В. Адміністративно-правовий статус учасників проваджень у справах про адміністративні правопорушення : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 / О.В. Крикун. – Київ, 2011. – 235 с.

про адміністративне правопорушення. На засіданні заслуховуються особи, які беруть участь у розгляді справи, досліджуються докази і вирішуються клопотання.

Зауважимо, що нормами КУпАП (ст. 271) на цій стадії закріплені такі права захисника: право знайомитися з матеріалами справи; заявляти клопотання; за дорученням особи, яка його запросила, від її імені подавати скарги на рішення органу (посадової особи), який розглядає справу, а також мають інші права, передбачені законами України.

У контексті цього, зазначимо, що іншими законами України, зокрема, Законом України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» (ст. 25), крім права брати участь у розгляді справи про адміністративне правопорушення на підставі доручення Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, закріплені такі права захисника як:

- представляти права і законні інтереси осіб, які потребують безоплатної вторинної правової допомоги, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами на підставі доручення Центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

- запитувати і отримувати документи та інші матеріали або їх копії, необхідні у зв'язку з наданням безоплатної вторинної правової допомоги в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;

- збирати відомості з метою використання їх під час захисту прав і законних інтересів осіб, які мають право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги;

- ознайомлюватися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях з необхідними для забезпечення ефективного правового захисту документами, крім тих, що є державною таємницею.

Як бачимо, ці права захисник може реалізувати не лише під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, а на інших стадіях провадження у справах про адміністративні правопорушення. Тобто фактично маємо неузгодженість між законом та КУпАП, оскільки в законі зазначено право особи на представництво інтересів на будь якій стадії провадження, а в КУпАП на участь захисника лише під час розгляду справи.

Вище зазначалося, що в КУпАП (ст. 258) передбачені випадки так званого спрощеного провадження, коли протокол про адміністративне правопорушення не складається, а уповноважений орган (посадова особа) виносить постанову у справі про адміністративне правопорушення, тобто відбувається розгляд справи про адміністративне правопорушення на місці. Тому саме в цьому випадку актуальним є питання забезпечення права особи на захист, в тому числі права особи на отримання безоплатної вторинної правової допомоги, гарантоване їй законом.

Йдеться про те, що ст. 19 Закону України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» передбачений порядок розгляду звернень про безоплатну вторинну правову допомогу: у разі звернення особи про надання одного

з видів безоплатної вторинної правової допомоги Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги зобов'язаний протягом десяти днів з дня надходження звернення прийняти рішення щодо надання безоплатної вторинної правової допомоги. Очевидним є те, що особа, яка потребує надання безоплатної вторинної правової допомоги, не зможе скористатися таким правом під час скороченого провадження. Лише заявивши клопотання про перенесення розгляду справи, можна реалізувати у подальшому своє право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги. Разом із цим, слід пам'ятати, заявлене клопотання не означає його задоволення.

Звернемо увагу на ще одне протиріччя між адміністративно-правовими нормами: з одного боку ст. 268 КУпАП передбачено право особи скористатися правом на захист на стадії розгляду справи; з іншого – у разі вчинення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд якого віднесений до компетенції Національної поліції, представник цього органу зобов'язаний ст. 258 КУпАП винести постанову у справі про таке правопорушення. При цьому невирішеним залишаються питання: яким чином забезпечити особі право на захист, якщо саме на місці вчинення правопорушення виноситься постанова? Навіть задовольнивши клопотання такої особи про надання захисника, в межах якого часу необхідно чекати його прибуття? Не кажучи вже про можливе зловживання правопорушником своїми процесуальними правами.

На нашу думку, розв'язати окреслені проблеми можна лише шляхом внесення змін до ст. 258 КУпАП, а саме: з ч. 4 виключити словосполучення «вноситься постанова у справі про адміністративне правопорушення», і доповнити після слів «на місці вчинення правопорушення» словами «відбувається розгляд справи про адміністративне правопорушення».

Реалізація права особи на правову допомогу на наступних стадіях провадження у справах про адміністративні правопорушення так само врегульована нормами КУпАП та Законом України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу». Зокрема, ст. 287 КУпАП передбачає право на оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення особою щодо якої вона винесена. Відповідно така особа, якщо вона є суб'єктом отримання безоплатної вторинної правової допомоги, може скористатися своїми правами, передбаченими Законом України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» та вище розглянутими.

Зауважимо, що правом отримання безоплатної вторинної правової допомоги можуть скористатися й такі учасники провадження у справах про адміністративні правопорушення як потерпілий та свідок у випадку, якщо вони є суб'єктами її отримання. Так, право потерпілого користуватися правовою допомогою адвоката під час розгляду справи закріплене у ст. 269 КУпАП. Разом із цим, у ст. 272 КУпАП відсутнє право свідка на представництво і захист його інтересів адвокатом.

Згідно зі ст. 14 Закону України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» учасники провадження у справах про

адміністративні правопорушення можуть реалізувати свої права на безоплатну вторинну правову допомогу якщо вони відносяться до таких категорій осіб:

1) особи, які перебувають під юрисдикцією України, якщо їхній середньомісячний дохід не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до закону для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, а також особи з інвалідністю, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі, що не перевищує двох прожиткових мінімумів для непрацевдатних осіб;

2) діти, у тому числі діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, діти, які постраждали внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту;

3) внутрішньо переміщені особи;

4) особи, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», з моменту подання особою заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, до прийняття остаточного рішення за заявою, а також іноземці та особи без громадянства, затримані з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення, з моменту затримання;

5) ветерани війни та особи, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань;

6) особи, які перебувають під юрисдикцією України і звернулися для отримання статусу особи, на яку поширюється дія закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», до моменту прийняття рішення про надання такого статусу;

7) особи, щодо яких суд розглядає справу про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, протягом розгляду справи в суді;

8) особи, щодо яких суд розглядає справу про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку, протягом розгляду справи в суді;

9) особи, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі;

10) право на безоплатну вторинну правову допомогу мають громадяни держав, з якими Україна уклала відповідні міжнародні договори про правову допомогу, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також іноземці та особи без громадянства відповідно до міжнародних договорів, учасником яких є Україна, якщо такі договори зобов'язують держав-учасниць надавати певним категоріям осіб безоплатну правову допомогу.

З урахуванням наведеного, слід констатувати, що найчастіше початок діяльності захисника у справах про адміністративні правопорушення на практиці вбачається можливим лише з другої стадії – розгляду справи про адміністративне

правопорушення та винесення у ній постанови, та в наступних стадіях. У науковій літературі так само найповніше розкривається діяльність захисника лише на вказаній стадії. Хоча, по суті, норми КУпАП та Закону України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» дозволяють захиснику брати участь на всіх стадіях провадження у справі про адміністративне правопорушення у формі представництва інтересів та складання документів процесуального характеру.

Як слушно пропонують Т.О. Коломоєць та Р.В. Сінельник в контексті вдосконалення КУпАП доцільним вбачається чітке визначення процесуальних прав та обов'язків захисника у провадженні у справі про адміністративне правопорушення²¹.

²¹. Коломоєць Т.О. Захисник у провадженні у справах про адміністративні правопорушення : монографія / Коломоєць Т.О., Сінельник Р.В. – К.: Істина, 2008. – С. 154.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі визначення:

1) Адвокат – це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені Законом України від 5 липня 2012 року № 5076 «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Повноваження адвоката на участь у розгляді справи підтверджуються:

- договором про надання правової допомоги (може бути укладений як в письмовій, так і в усній формі);

- довіреністю;

- ордером;

- дорученням органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги.

2) Адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху – це протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на відносини, що складаються під час забезпечення безпеки дорожнього руху;

3) До адміністративних правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху можна віднести проступки, закріплені в ч. 1 – 7 ст. 121, ст. 121-1, ч. 1 – 3 ст. 121-2, ч. 1 – 5 ст. 122, ст. 122-2, ст. 122-4, ст. 122-5, ч. 1 – 3 ст. 123, ст. 124, ст. 124-1, ст. 125, ч. 1 – 4 ст. 126, ч. 1 – 4 ст. 127, ч. 1 – 3 ст. 127-1, ч. 1 – 3 ст. 127-2, ч. 1 – 2 ст. 128, ч. 1 – 2 ст. 129, ч. 1 – 4 ст. 130, ст. 132-1, ч. 4 ст. 133, ч. 1 – 11 ст. 133-1, ст. 133-2, ч. 2 ст. 134, ст. 135, ч. 1 – 2 ст. 135-1, ч. 1 – 2 ст. 136, ч. 1 – 2 ст. 139, ч. 1 – 4 ст. 140, ч. 1 ст. 141, ст. 142, ст. 80, ст. 81, ч. 1 – 7 ст. 152-1, ст. 188-28 КУпАП.

4) Безпека дорожнього руху – це стан захищеності учасників дорожнього руху від дорожньо-транспортних пригод;

5) Дорожній рух – це відносини, які виникають у зв'язку з пересуванням чи переміщенням учасників дорожнього руху за допомогою транспортних засобів або без них;

6) Інший фахівець у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи – особа, яка є представником органу виконавчої влади; органу місцевого самоврядування; фізичної та юридичної особи приватного права; спеціалізованої установи; центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги та відповідно до Закону України від 02 червня 2011 року № 3460 «Про безоплатну правову допомогу» надає правову допомогу.

7) Особа, яка притягається до адміністративної діяльності – це особа щодо якої складається протокол про адміністративне правопорушення або виноситься постанова у справі про адміністративне правопорушення (у випадку спрощеного провадження).

Дослідивши стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, особливості участі захисника під час провадження у справах про такі проступки можна зробити такі висновки:

1) З урахуванням того, що вищенаведені правопорушення посягають на один й той самий родовий об'єкт – відносини у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, становлять за своєю кількістю велику групу проступків, але містяться у різних главах КУпАП, вважаємо за доцільне об'єднати їх у самостійну главу КУпАП з назвою «Адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху», що відповідатиме основним вимогам кодифікації правових норм.

2) В адміністративно-деліктному провадженні про правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху можна виділити такі стадії: 1) порушення справи та адміністративне розслідування; 2) розгляд справи та винесення по ній постанови; 3) перегляд постанови по справі; 4) виконання постанови по справі.

3) За всіма правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд яких віднесений до компетенції Національної поліції України, на стадії порушення справи про адміністративне правопорушення відбуваються такі процесуальні дії:

- якщо є необхідність у застосування одного із заходів забезпечення адміністративно-деліктного провадження, передбачених главою 20 КУпАП, складається протокол про застосування одного із таких заходів забезпечення (протокол про адміністративне затримання, протокол про особистий огляд, огляд речей, акт вилучення посвідчення водія, акт огляду та тимчасового затримання транспортного засобу, акт огляду на стан алкогольного сп'яніння з використанням спеціальних технічних засобів;

- якщо необхідність у застосуванні таких заходів відсутня, то здійснюється кваліфікація проступку, адміністративно-правова оцінка діяння, що полягає у встановленні відповідності його ознак ознакам складу порушення правил дорожнього руху, передбачених адміністративним законодавством.

4) У випадку вчинення особою правопорушень, відповідальність за які передбачена ч. ч. 4, 7 ст. 121 ч. 4 ст. 122, ст. ст. 122-2, 122-4, 122-5, ч. ч. 2, 3 ст. 123, ст. 124, ч. 3 ст. 126, ч. 4 ст. 127, т. 127-1, ст. 130, ч. 3 ст. 133, ст. 135-1, ст. 136 (про порушення на автомобільному транспорті), ст. 139, ч. 4 ст. 140, ст. 188-28, представники Національної поліції України на стадії порушення справи про адміністративне правопорушення складають протокол про адміністративне правопорушення, оскільки їхній розгляд віднесений до компетенції судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (ст. 221 КУпАП), крім проступку, вчиненого за ознаками ст. 136 КУпАП, розгляд якого віднесений до компетенції адміністративної комісії при виконавчих органах сільських, селищних рад (ст. 218 КУпАП).

5) Представники Національної поліції складають протокол про адміністративне правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху на

стадії порушення справи про адміністративне правопорушення у випадках вчинення такого проступку особою у віці від шістнадцяти до вісімнадцяти років.

6) За всіма правопорушеннями у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху на стадії розгляду справи про адміністративне правопорушення та винесення по ній постанови про адміністративне правопорушення відбуваються процесуальні дії на етапі підготовки справи до розгляду; етапі безпосереднього розгляду справи; етапі прийняття постанови по справі, як письмового юридичного акту, зміст якого передбачено ст. 283 КУпАП, та доведення її до відома зацікавлених осіб.

7) Особливістю стадії розгляду справи про адміністративне правопорушення та винесення по ній постанови у провадженнях про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, які віднесені до компетенції Національної поліції України, є те, що відповідно до ст. 258 КУпАП, процесуальні дії щодо розгляду справи відбуваються на місці вчинення правопорушення.

8) Згідно зі ст. 284 КУпАП працівник Національної поліції України по справі про адміністративне правопорушення в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху виносить одну з таких постанов: про накладення адміністративного стягнення; про застосування заходів впливу, передбачених ст. 24-1 КУпАП; про закриття справи (вноситься при оголошенні усного зауваження, передачі матеріалів на розгляд громадської організації чи трудового колективу або передачі їх прокурору, органу досудового розслідування, а також при наявності обставин, передбачених ст. 247 КУпАП).

9) Стадія перегляду постанови по справі у зв'язку з її оскарженням, є факультативною, оскільки виникає лише за ініціативою особи, щодо якої ведеться провадження у справі про адміністративне правопорушення, потерпілого або прокурора при здійсненні наглядової діяльності.

10) Стадія виконання постанови по справі – є завершальною стадією даного провадження, метою якої є забезпечення виконання постанови про накладення адміністративного покарання, звернення її до виконання, вирішення питань, що виникають в ході його виконання і безпосереднє виконання самого стягнення.

11) З метою удосконалення чинного законодавства пропонуємо виключити з КУпАП ст. 259 «Доставлення порушника», що сприятиме, на нашу думку, дотриманню прав особи, в тому числі, права на захист.

12) З метою удосконалення чинного законодавства пропонуємо доповнити ст. 266 КУпАП положенням про те, що перед початком огляду особі роз'яснюється порядок його проведення як на місці затримання транспортного засобу, так і у закладах охорони здоров'я, щоб під виглядом фіксації відмови особи, яка керувала транспортним засобом, від проходження огляду на місці зупинки, не утворювався інший склад проступку про відмову від проходження огляду на стан сп'яніння.

13) КУпАП закріплює право особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання

правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи (ст. ст. 268, 271 КУпАП).

14) Для усунення протиріччя між приписами ст. 268 КУпАП (щодо права особи скористатися правом на захист на стадії розгляду справи) та ст. 258 КУпАП (у разі вчинення правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, розгляд якого віднесений до компетенції Національної поліції, представник цього органу зобов'язаний на місці вчинення правопорушення винести постанову у справі про таке правопорушення) пропонуємо виключити з ч. 4 ст. 258 КУпАП словосполучення «вноситься постанова у справі про адміністративне правопорушення», і доповнити після слів «на місці вчинення правопорушення» словами «відбувається розгляд справи про адміністративне правопорушення».

Науково-практичне видання

Данилевська Юлія Олександрівна – завідувач аспірантури Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Марценишин Юрій Ігорович – начальник Управління патрульної поліції в Закарпатській області Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, кандидат юридичних наук, майор поліції

Червінчук Андрій Васильович – завідувач науково-дослідної лабораторії з проблемних питань правоохоронної діяльності Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат юридичних наук

ЗАХИСНИК У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Науково-практичні рекомендації

Видавець

Донецький юридичний інститут МВС України

Дніпропетровська обл., м. Кривий Ріг, вул. Степана Тільги, 21. Тел.: (0564) 94 70 21

<http://www.dli.donetsk.ua/> Email: postmaster@dli.donetsk.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 22764-12661 ПР від 30.05.2017

Підп. до друку 28.06.2018. Формат 60x84 1/8. Друк офсет.

Папір офсет. Ум. друк. арк. 23,5. Обл.-вид. арк. 15,8.

Наклад 100 прим.

Зам. №19\18

Виготовлювач:

ФОП О.О. Євенок, вул. М. Бердичівська, 17А, м. Житомир

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3544 від 05.08.2009 р.

тел.: (0412) 422-106, e-mail: book_druk@i.ua